

De iusta vero, & congrua causa petendi huiusmodi provisionem dubitandum non esse dicebam, stante subiecta materia, cum concurreret primum requisitum actionis omnino existeret, quia stante notorio casu pestis supra modum confectum in dicto loco effraentis, urique certum erat in fine anni actionem vel exactionem defalchi competere debere, atque concurreret etiam alterum difficultis, ac fere impossibile probationis perceptionis fructuum, ex quorum quantitate damni qualitas resultat, aliam quam per descriptionem in libris, cum fructus, & redditus appaltus confisterent in multis diminutis exactionibus, & responsionibus, quae impossibile erat per tales iustificare.

Ponderando etiam, quod publicanus de iure praetendere potest circa perceptorum quantitatem dari debere eius libris, ut in specie Boss. de remissio mercatorum publicanorum n. 45. Burlatt. conf. 409. n. 4. Sed quia fiscales id controvertere solent, atque reputant fisco praedjudiciale, quia saepe publicani non omnes fructus in eorum libris describunt Boss. ubi 4. sup. Capyc. Latr. conf. 409. n. 45. idcirco praetendere solent, invito etiam Appaltatore, huiusmodi contrafructorem iudicet apponere posse, & praesens videtur iudicia, ut in specie habetur practicum apud Burlatt. conf. 409. Ideo quae cum debitor, & creditor, seu locator, & conductor sint correlativa, ut apud Cyriac. contr. 151. & omnes, quod uni licet, debet alteri licere.

Ad quod etiam obviandum, dabam exemplum decimarum spiritualium, quas exigit Parochi, five temporarium quas exigunt Barones, quod ille cui decimae debentur, volens, potest apponere custodem, seu ministrum pro fructibus describendis ut de quantitate decime seu alterius quotae sibi debita certus reddatur, eo autem non curante, standum est notulis debitoris per text. in l. si ita. §. Dominus, ff. de usu & habit. Anna alleg. 94. n. 8. Franch. dec. 1. 7. Thel. jan. l. 1. q. 9. per tot. Ita pariter in creditore immisso in vim interditi Salviani ad bona sibi hypothecata, ad effectum sibi satisfaciendi ex fructibus, quia potest debitor, vel bonorum possessor, in invito etiam creditore, apponere custodem seu descriptorem fructuum, ut certus reddatur de illorum quantitate, atque ita occultationi occurratur, sed si debitor vel possessor id agere non curat, standum est notulis ipsius creditoris, ut dec. 151. in fine par. 6. rec. Outhob. dec. 226. Sic à pari, ac propterea fisco succedere debebat offerri partium, ut unum de duobus eligeret.

Verum Cameralis se convulsos, credentes tamen huiusmodi praemium positivum posse in futurum aliquid praedjudiciale Cameræ inferre, curant desuper nullam fieri iudiciale provisionem, quae futuris successivis temporibus allegari possit in exemplum, sed eternus habita extrajudiciali informatione integritatis ministrorum, ac librorum fideliter, & bene tentorum, asscurarunt Appaltatorem, quod eius librorum fidem non essent impugnaturi, & promissa servarunt.

Detecto autem in fine anni damno satis intolerabili, longè ultra dimidiam pensionis excedente, itaut opus non fuerit assumere quaestiones, an damnum esset in substantia vel in fructibus, & an lesio debeat esse ultra dimidiam, vel sufficiat ultra sextam, & quidnam operaretur pactum, quia facti qualitas, quacumque opinione retenta, restaurum omnino postulat.

Assumpta fuit ex parte Cameralium disputatio, An remissio facienda esset de toto damno, vel de eo tantum quod excedit sextam, quam in appaltibus fiscalibus, ex firmamento occasione disputationis habite cum Ravenna discursu praecedenti, iam admittebant, itaut illud damnum quod erat intra sextam cedere deberet damno conductoris, & e converso damno locatoris illud solum quod erat ultra seu supra sextam. Ad quod probandum adducebant Menoch. de arbitrat. casu 77. num. 3. vers. secunda opinio, ubi nullo relato Doctore, qui huiusmodi opinionem teneat, asserit eam esse, ut remissio fiat solum in eo, quod deficit ad faciendum, ut lesio non excedat eam quotam, quae damnum intolerabile causat, atque ad idem adducebantur etiam Barbos. in collect. in ad cap. propter servitatem num. 1. 6. Molin. de contradibus disp. 495. nu. 10. vers. intelligerem, & Vaquez. contror. p. 2. c. 54.

Contrarium tamen omnino verius (etiam cum sensu veritatis) constanter asserere, cum tam inter civilitas in l. licet. Cod. locati, quam canonitas in d. cap. propter servitatem, & cap. potius, veriter solum quaestio super quota constituit damnum intolerabile, & remissione dignum, nam alii volunt, ut esse debeat ultra dimidiam, alii ultra tertiam, alii ultra quartam, alii ultra sextam, alii juxta vulgi

opinionem, & alii demum arbitrio iudicis, sed firmata, juxta unam ex dictis opinionibus in regione receptam, qualitate damni remissione digni, tunc omnes concordare videntur, ut remissio facienda sit in toto eo quod deficit, quoniam illa quota attenditur pro inducenda ea qualitate, quae necessaria est ad consequendum totum huiusmodi effectum ut egregie Imola, (qui meo iudicio omnium melius de hac materia scripsit) in d. cap. propter servitatem n. 16. & ex eo Bossus de remissione mercatorum nu. 4. & 11. firmantes, quod si damnum est in toto, fit remissio de tota pensione, si vero est in parte fit pro rata partis, Dantes exemplum, quod si consueverunt percipi 30. & percipiunt 10. atque pensio consistat in tribus solidis, fit remissio pro duobus tertiis pensionis, & sic unus solidus solvitur, alii duo remittuntur, quod etiam ibidem probant Jo. Andreas n. 2. Abbas n. 13. in su. Butrius remissio n. 22. Nevizan. conf. 90. n. 18. & seqq. Capra in regulis lit. R. regula 9. Burlatt. conf. 409. n. 3. Neque contrarium dicit Barbos. loc. cit. dum juxta terminos dicti text. generaliter dicit remissionem faciendam esse, praesertim quia iste potius magnus quidem collector, non de facili hęc ratiocinia assument; Molina vero d. disp. 495. clarè decidere videtur casum ad favorem conductoris, dum dicit quod computatis fructibus perceptis una cum expensis, etiam ipsimet conductor pro eius labore, & industria solvendis, demendum est de pensione totum id quod deest ad illam integram solvendum, & sic clarè est ejus sensus, ut fiat supplemento ejus quod deest, prout voluit Imola, & ceteri ubi supra. De auctoritate autem Menoch. d. casu 77. n. 2. vers. secunda opinio nullam dicebam haberi debere rationem, quia ipse in hoc nihil firmat, neque suam interponit sententiam, sed solum refert hanc esse unam ex opinionibus, nullis tamen relatis auctoribus eam admittentibus, neque relatis fundamentis, quibus ipsa innixa esse possit; Et quamvis ipse teneat, & ante cum Barbacia conf. 21. n. 18. l. 2. c. seqq. huiusmodi remissionem iudicis arbitrio faciendam esse, nullatenus tamen hunc sententiam defendendum dicebam, cum in contrarium sit magis communis, & recepta ut supra, clarum habens fundamentum in l. 2. c. de rescindenda venditione, cum cujus terminis ista materia regulatur, quia si lesio non excedit dimidiam, tota cedit damno emptoris, seu venditoris respectivè, sed dato excessu, integrum justum pretium supplendum est, vel contractus rescindendus, & sic excessus in quota per legem praefinita, dicitur qualitas necessaria ad actionem vel exceptionis competentiam, sed posita qualitate, integer effectus est attendendus.

Agnoscebant iudices hanc veritatem juxta quam certè pronunciatum est, nisi juxta Cameralium stylum, ad evitandas judiciales determinationes, exemplum in futurum inducendum, obtulissent Appaltatori satis congruum, & honestum concordiam libenter acceptatam, quia non expe-dit cum fisco contendere, maxime mercatoribus, & iis, qui huiusmodi appaltibus incumbant, quibus Cameralium benevolentia nimis oportuna est, imò necessaria.

ROMANA DOHANÆ PROMERCATORIBUS URBIS, CUM DOHANERIO.

Discursus pro veritate super casu sospito per concordiam.

An Dohana solvenda ex mercibus, quae praesertim per flumen introducuntur habita proportione illarum valoris ad rationem rot pro centenario, debeatur de integro valore non detractis expensis, vel potius illae sint prius detrahendae.

Item eligente mercatore, ex facultate sibi tributa in Capitulis dohanæ illam solvere, non in pecunia, sed in ipsa rum mercium rata. An de ista solvi etiam debeatur dohana.

Et five in pecunia five in specie solvenda ad tot per centenarium, An dohana detrahenda fit ex 100. scutis, itaut reliquum sit mercatoris, vel supra 100. quod scilicet mercatori remaneant 100. gabellarum vero percipiat dohanam de eo pluri.

Gabella quae exigitur pro quolibet dolio vini ad Urbem per flumen introducendum, quomodo exigatur, quae detractio facienda sit pro quolibet dolio ratione fecium, & diminutionis.

SUMMARIUM.

- 1 Gabella seu Dohana debita pro mercibus pro certa quota valoris an debeatur attentio integro valore.
2 Datur distinctio.
3 Quid sit Dohana, explicatur ejus vocabulum, & origo.
4 Non est onus quantitativum, sed quotativum ipsorum mercium.
5 An intret purificatio gabellarum, & decimarum.
6 De differentia istius Vestigialis ab aliis gabellis, & quis vere dicatur solvere Dohanam.
7 Quae expensae deducendae sint à solutione Dohanae.
8 De modo detrahendi quotam pro dohana, an sit facienda infra centum vel supra.
9 Decima exigitur intra non ultra decem.
10 Quomodo exigenda sit gabella vini imposta ad rationem tot juliorum pro dolio.

DISC. LXVII.

Ortis pluribus controversiis inter Dohanerium, & mercatores super modo solvendi Dohanam, atque per istos requisitus pro consilio in Congregatione cum aliis Advocatis, juxta laudabilem Curiae stylum eis praestando, ad effectum benevolam concordiam cum dicto Dohanerio tractandi, plures erant casus controversiae, quarum primus erat, An dohana seu alius vestigialis debeatur de toto mercium valore, vel potius de eo, quod superest detractis expensis in eorum hesitatione, & mercimonio necessariis, habitaque etiam ratione futuri periculi, quod pretium diminuit. Super hoc autem quæsto dicebam, Doctores praesertim Hispanos in hoc variare, ut constat ex deductis per Garziam de expensis cap. 11. nu. 20. & cap. 11. nu. 60. & Gutierrez de Gabellis quæst. 52. apud quos ceteri habentur. Non tamen in eorum dictis juxta unam vel alteram sententiam in proposito constitui posse solidum fundamentum, cum satis ibi quaestio decidit pendeat, vel ex illarum gabellarum qualitate, vel ex particularium legum dispositione, sit intellectus, quamvis etiam rationes ex juris communis dispositione resultant, bene deducant, & ponderent.

Quare in huiusmodi quaestione decisione in abstracto, eram in sensu, quod sequenda esset magistralis distinctio Bart. in l. sed si hoc 61. §. 1. nu. 1. ff. de condit. & demonstr. quam esse communiter receptam ex Gomes vir. resol. dicunt Cyriac. contror. c. 265. num. 19. Lassard de decimis cap. 19. nu. 2. & seqq. Gutierrez de cap. 52. num. 5. in fine; quod aut statutum mandat solvi gabellam à Domino rei venditae pro pretio, quod vendendo percipit, & deducendae sunt omnes expensae, quia venditor vere percipere non dicitur nisi id quod detractis impensis, & oneribus in ejus manibus, & ad propriam utilitatem remaneat; Aut dicit solvi gabellam pro pretio, quo res venditur, & tunc nulla facta deductione attenditur totum illud pretium, quod venit in contractu; Aut verba sunt dubia, & prima pars benignior distinctionis attendenda est pro expensarum deductione.

Qua distinctione seu theoria sic stante, quatenus pertinet ad applicationem, cum in proposito supponeretur non haberi statutum vel aliam legem editam super solutione dohanæ, itaut desumi possent, an in primo, vel in secundo distinctionis casu versaremur, inferrebam proinde rem esse dubiam, atque dici posse verari in tertio casu, qui idem est ac primus pro expensarum, aliorumque onerum deductione.

Verum attenda subiecta materia, observabam huiusmodi distinctionem, alioquin veram, & in aliis gabellis, illa praesertim contractuum attendendam, non applicari circa exactionem dohanæ, cujus barbarum vocabulum à Longobardis five à Normandis, seu aliis à lingua latina corruptione derivatum, importat verum vestigial, quod licet in larga, & grammaticali significatione, quancumque gabellam, five publicum redditum, & emolumentum importet, in stricta tamen, & vera significatione legalis, est idem ac portorium, five juxta corruptum fensdor loquendi usum à Longobardis etiam derivatum, & armandia, dictum à vehendo, utpotè importans octavam, seu nonam vel aliam portionem, quam Princeps vel Respublica tanquam decimæ speciem capit ex mercibus ad ejus portum evehendis causa contractandi, & mercandi in sua dictione, & cum ejus subditis juxta textum in l. 7. Cod. de vestigial. cum concordant per Cyriac. contror. 26. num. 8. & g. late Balzaran. de feudis in cap. 1. quæ sint regalia num. 2. & seqq. & alius, de quibus in Romana gabella ferri, & in aliis hoc cod. tit.

Itaut non sit onus quantitativum præcisè solvendum in pecunia, cujus quantitas pendeat à pretii valuatione, sed sit onus quotativum consistens in septima vel nona portione, quam dohanerius percipit de illis mercibus, prout reperiuntur, dum in portum seu Civitatem vel Ditionem invehuntur, & sic attenditur illud tempus investitionis, atque merces considerantur, prout existentes in eo loco, non curatis expensis vel oneribus itineris, ex quibus jam advectæ effectæ sunt pretiosiores.

Et licet ut plurimum istud onus, non in quota, sed in quanto exigi solet, id sequitur in gratiam mercatorum patenti nolentium mercium scilicet, unde propterea ad majorem commoditatem fit aestimatum mercium, prout valent consideratæ in eo statu, & loco, in quo jam reperiuntur, ad effectum ut eam quotam, quam in specie hohanerius percipere deberet, per quemdam actum occultum emptoris, & venditoris inter ipsum, & mercatorem recipiat pretium, & quod quidquid sit terminis aliarum gabellarum, de purificatione cum decimis spiritualibus, quam acriter impugnat Garzia ubi supra de expensis cap. 11. nu. 20. & cap. 11. nu. 60. ita bene intrare videtur in hac specie juxta opinionem Avendani, & aliorum, quam rejecto nominatim Garzia veterem profertur Gutierrez d. quæst. 52.

Item clarè suaderi dicebam ex peculiari ratione huiusmodi vestigialis, quæ non convenit aliis gabellis, illi praesertim contractuum, quæ per vendentem, vel acquirentem solvitur abique reintegratione; Ut enim dictum est in d. Romana gabella ferri, istud vestigial verè non solvitur ab introductore, ratione materialis introductionis, sed mediante introductore, seu occasione usus mercium, & rerum, exigitur à populo, ejusdemque Principis subditis immutatim eisdem merces pro eorum utilitibus, quia solutio dohanæ, quam introductor facit, causat, ut a priori pretio subditi emant illas merces, quas ab hoc huiusmodi onere villis empturi essent, unde introductor ex pretii alteratione verè se reintegrat de vestigiali soluto, atque in substantia obtinet eorum illud pretium intrinsecum, quod ex integris mercibus fuisset aliàs percepturus, si dicto onere non existente villis vendidisset, idcirco cessant omnes rationes per Garziam, & sequaces in suo casu ponderatæ.

Quia verò Dohanerius contra antiquam observantiam praetendebat, pro regulara quantitate suæ quotæ aestimare merces in fundachis vel magazenis postquam introductæ sunt, ac mercimonio adaptatæ & expositæ, Dicebam injustam esse hanc praesertionem, tum quia adverbatur praesertim observantiae, quæ in hac materia totum facit, ut scriptis in ista gabellarum materia hoc titulo habetur: Tum etiam quia jus dohanæ consistit in perceptione quotæ in ipso actu advectionis, seu introductionis, unde valutatio facienda est attento eo tempore, & statu, vel si facienda est, dum merces sunt in fundachis, & magazenis accommodatæ, deducendæ sunt omnes expensae, quæ ab ipso actu introducendi erogatae sunt, habita etiam ratione laboris, & industriae ipsius mercatoris, necnon periculi cum interim mercator subiectus fuit circa mercium corruptionem, subtrahentem, vel alium casum, illum praesertim saepe contingibilem inopinatæ diminutionis valoris ob illarum affluentiam, hæc enim omnia extranea sunt ab ipsa introductione, tanquam ex post facto sequuta.

Et quemadmodum, si Dohanerius in ipso actu introducendi, suam quotam in specie perciperet, sibi fuisset necessarium proportionabiliter eisdem expensas facere, eisdemque periculo subiacere, ut eam reduceret ad statum illius majoris valoris, in quo merces constituantur, postquam in fundachis venditioni, & mercimonio accommodatæ sunt à mercatore. Ita nulla fuisse ratio, quod dictæ expensæ isto casu, detrahi non debeant, cum sint expensæ necessariae quantumvis male fidei possessori etiam bonificandæ, ex ea viva ratione, quod si facte non essent ab isto, debuissent fieri à domino, qui aliàs locupletaretur de alieno. Secundus controversiæ casus erat, An scilicet illa septima, seu nona portio, importans respectivè 14. vel novem per centenarium 14. scilicet per flumen & g. per terram, detracta sit infra summam scutorum 100. ad quam sic quantitas peræquatio, vel supra eam, id est de aliis mercibus exuberantibus; Dicebam, sine dubio respondendum esse contra mercatores, quod scilicet ex singulis 100. distributis in 7. vel 9. uncias seu portiones, Dohanerius capiat unam, reliquæ autem sex vel octo mercatori remaneant, Ad instar decimarum, cui hoc onus, utpotè quoti-

Et an, & quale defalcum competat Appaltatori gabellarum pro immutatioe consueti status.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 Resolutio cause.
- 3 De questionibus disputatis.
- 4 Gabellarum exigentiam gabellam in excessu tenetur ad restitutionem, & potius puniri.
- 5 Neque confusio excusat.
- 6 Conventio derogat contrarie consuetudini.
- 7 Quod in materia gabellarum deferendum sit consuetudini.
- 8 Appaltus confectur factus iuxta solitum.
- 9 Declaratur conclusio, de qua num. 5.
- 10 De ratione ob quam in Appaltibus attendendum est solitum, ac satis defertur consuetudini.
- 11 Excusator excessus, & quod potius exactio sit diminuta eius, quod rigorose exigi potuit.
- 12 De origine huius gabellae, & quomodo imposta sit.
- 13 Gabella imposta pro qualibet animali, vel bestia quomodo intelligenda sit.
- 14 Quomodo debetur decima imposta super certo numero animalium, si ille numerus sit minor.
- 15 De absurdo resulante, si gabella exigereetur solium habita ratione duarum specierum.
- 16 Quibus competat actio repetenda a gabellario gabellam excessivè exactam.
- 17 Qualis actio competat Domino gabelle contra Appaltatorem in excessu factam exigentem.
- 18 Publicani an sint administratores fisci, vel potius usufructuarii, & cessionarii.
- 19 Si Princeps exigit indebitum incertum ratione personarum quibus faciendae est restitutio.
- 20 An & quando ex innovatione, seu alteratione status rerum competat Appaltatori defalcum, vel alia actio.

DISC. LXXI.

Imposta retroactò saeculo, in Urbe gabella carnis ad rationem ponderis, tor scilicet quantitatem pro qualibet libratae penè impossibile esset singula animalia ponderare, hinc proinde ad dictam gabellam exactiorem regulandam, facta verisimili valuatione ponderis, ac peraequatione majorum vel minorum animalium eiusdem generis, ab initio statuta fuit quaedam tariffa praescribens taxam pro qualibet genere seu specie animalium, praesertim vero in genere porcorum statutae fuerunt duae species, una quae dicitur *porci*, id est animalis grossi in iulius 17. & altera *porcastris*, in medietate. Quia vero explicatum non fuit, qualis dicitur esset porcus, & qualis porcastrer, unde continè controversiae, & diffensionis inter gabellarium, & venditores animalium antiquitus oriebatur super iis animalibus, quae medium quid inter unam, & alteram speciem constituebant, dum gabellarus pretendebat venire debere sub nomine porci, venditores autem sub nomine porcastris, Ac etiam super illis parvis, quibus habita ratione ponderis, neque congrua erat summa taxata pro porcastris, Idcirco pariter ab antiquo, & propè ipsam impositionem, ad huiusmodi controversias dirimendas, observantia introducta divisionem quatuor specierum, nempe *porci*, *porcastris*, & *trium quatuor*, circa ea, quae incertum erat, an de maioris vel minoris specie participarent, constituto quid medium seu tertium speciem, ac etiam *medii porcastris* circa animalia parva, cum declaratione faciendae per peritum ab eodem populo deputatum, sub qua ex dictis speciebus animalia quae venduntur, respectivè veniant.

Rebus in hoc statu existentibus, Franciscus Ravenna in Urbe negotiator, huius gabellae appaltum suscepit, cum hac distinctione illam exigendo ad plures annos, usque ad 1645. in quo, macellaris, & Norcenis conquirentibus de huiusmodi exactiōne contra formam tariffae duas tantum species praescribens, prodiit ex determinatione eiusdem Congregationis editum Praesidis graetiae, quod non nisi in dictis duabus speciebus exactio fieret, declarando, porci quatuor esse illum, qui excederet libras 100. porcum vero, qui excedere 200.

Terminato appaltu, cum Ravenna exhibuisset ejus computa ad effectum illa cum Camera Capitolii seu Populi Romani locatrice, iuxta solitum solidandi, pluries inde deduxit partitas deilandas five bonificandas, inter quas fuit una refectionis damnorum, quae facta peraequatione cum annis praecedentibus, compertum fuerat, causa

ta esse per dictam innovationem a quatuor ad duas species porcorum ut supra; E converso autem procurator eiusdem Camerae, nudum pretendebat esse huiusmodi causa nullum defalcum deberi, sed potius eundem cendemmandum esse ad restituendum id, quod sub nomine dictarum aliarum specierum, extra tariffam, in annis praecedentibus exegerat.

Et deputata desuper particulari Congregatione aliquorum Praelatorum, sub die 23. Octobris 1659. prodiit resolutio in omnibus Camerae favorabilis, non solum rejiciendo dictam Appaltatoris praesentationem circa defalcum, sed eum condemnando ad restitutionem dicti excessus valutari in scut. circiter 200. mill. ex quibus, detractis aliquibus Camerae creditor, executivè, & manu regia, denegata appellatioe, etiam ad devolutivum, coactus fuit solvere summa scut. 17. circiter erogatam, ut dicebatur in quodam usus publici ornatu.

In pluribus igitur disputationibus habitis in dicta Congregatione, à qua ad instar Rotae decisio seu votum, doctè quidem, & elaboratè editum fuit, ultra concernentia plures alias partitas, nullam, vel modicam juris imperitiam habentes, fuit totam facti; Quoad ea quae juris sunt, de tribus disputatum fuit, Primo, an Appaltator positò etiam excessu in exactiōne gabellae ob duas alias species in tariffa non contentas ut supra, teneri deberet ad restitutionem exacti, vel potius esse excusandus; Secundo, postò quod locus esset restitutioni, cuiam illa faciendae esset; seu cui competeret exactio repetendi huiusmodi indebitum; Et tertio, postò converso quod Appaltator licitè dictam exactiōnem facere poterit, An ob immutationem soliti status, sibi competeret defalcum, vel alia actio, & quae.

Quoad primam, super qua major ac penè tota fuit disputatio, scribentes pro Camera dicebant, prout in dicto voto deducitur, calum esse expressè determinatam per textum in l. locatio in l. licitatio §. §. quod illicitè, ff. de publicanis, & l. 3. c. vedigalia nova, &c. per quae iura deciditur, publicanum exigentem gabellam in excessu, & ultra modum, teneri ad restitutionem, Quinimo, & puniri posse disponit text. in l. 4. c. eod. ritul. Vedigalia nova, &c. Barjard. ad Clar. §. furtum num. 9. Galeor. respon. fiscal. 10. num. 17. cum seq.

Nisi obstant consuetudine, seu iusta credulitate, quoniam ista tanquam contra legem, censenda est potius corruptela, frequenter, & de facili per huiusmodi publicanos, & appaltator induci solita, ideòque ubi etiam, non per ipsomet, sed per praedecessores introducta esset, id operari posset excusationem à delicto, & poena, non autem à restitutione exacti, Franch. Marc. decis. 421. Fachin. cons. 61. lib. 2. Guttier. de gabell. q. 3. n. 14. apud quos ceteri. Ponderando etiam deducta per Larream alleg. 20. n. 21. in fine, ubi quod observantia nihil prodest, si ex veritate tituli appareat aliquid in gabella non fuisse concessum, Corneus cons. 181. lib. 3. ubi etiam si dicitur a patribus *vecchi*, & *modi usitati*, quia intelligitur de licitis, non de illicitis.

Quae fortius procedere dicebatur, stante quod in ipso instrumento appaltus inserta fuerat tariffa, iuxta quam dictum fuit gabellam esse exigendam, ita enim ex pacto, & conventionione, sublatam quocumque retroacta observantia, praescripta fuit lex dictae consuetudinis abrogativa, Atque istud motivum forte fuit causa potissima resolutionis, ita respondendo iis, quae ex parte Appaltatoris deducebantur circa observantiam ut infra.

His tamen non obstantibus, reflectendo etiam ad veritatem, contrarium mihi probabilius videbatur, unde propterea resolutioni intellectus non acquievit; Eoque magis in hoc sensu me confirmavi, postquam cum breve tempus, etiam sub eodem Pontificatu agnita fuit illa veritas, quam idem Appaltator, dum hac disputabatur, exaggerabat, erroneam scilicet irrationabilem fuisse dictam innovativam determinationem factam de anno 1645. quodque oportebat regredi ad priorem observantiam quatuor specierum, prout sequutum fuit, & de facto servatur.

Pro excusando siquidem gabellario, Ego, & ceteri pro eo scribentes dicebamus, omnino sufficere debere dictam retroactam observantiam, dum illa non erat per ipsum inducenda, sed talis fuerat apud plures praedecessores appaltatores; quinimo, & apud plures Populi, & Camerae ministros, quando gabella fuit in administratione, idque ab antiquo, & continuato tempore, saltem certitudinaliter, totius

totius saeculi currentis; Et quod magis est publicè & palam, nedum approbante ejusdem populi ministro, qui tanquam peritus deputari confuevit pro dijudicandis dictis quatuor respectivè speciebus, sed etiam praesentibus Praefide alisque graetiae officialibus, qui in quolibet mercato intervenire solent.

Idèòque deferendum est consuetudini, quae in ista praesertim gabellarum & vedigalium materia est magis peculiaris, eique potissimum deferendum est ad text. in l. finali dict. tit. c. vedigalia nova, ibi, & probatum fuerit ultra antiquum consuetudinem, &c. & text. in l. ff. publicanus, §. finalis, ff. de publican. ibi. In omnibus vedigalibus feri consuetudo spectari solet. in terminis solutionis gabellae, sal. consuetudo spectari solet. in terminis solutionis gabellae, sal. consuetudo spectari solet. n. 18. Bertazzoli. conf. 479. n. 12. Surd. conf. 470. n. 15. n. 14. lib. 1. Menoch. conf. 189. n. 20. Marcabrun. conf. 9. n. 18. Et quod appaltus confectur factus iuxta solitum, Ruin. conf. 74. n. 1. lib. 1. Silvan. conf. 35. n. 2. Barlatt. conf. 190. n. 26. & 37. Cavaler. decis. 60. n. 2. & ceteri communter; Quibus non adversatur Franch. Marc. Guttieres, & ceteri ut supra in contrarium deducti, ut potè loquentes de consuetudine illicita, moderno tempore pro ipsum gabellarium, vel aliquem praedecessorem clandestinè, & praeter voluntatem Domini gabellae introductam, cui proinde nomen abusus, & corruptela congnat; Secus autem ubi agitur de consuetudine antiqua, ab ipso initio imposita gabellae per tot praedecessores, publicè, & palam observata, scientibus, & videlicet Officialibus; Et quod magis, observata ab eadem Camera locatrice, ejusque Officialibus, & ministris in illis intermediis spatiis, in quibus quandoque inter unum appaltum & alterum, gabella stetit in administratione.

Tunc enim, non solum urget ratio iustae credulitatis, ac bonae fidei, regulariter excusantis à restitutione ejus, quod etiam de bonis non fuit perceptum, & consumptum est ex collectis decis. 3. part. 7. recent. & passim. Sed etiam urget alia major ratio deficientis voluntatis Appaltatoris aliàs non suscepturi appaltum pro tanta pensione; Quando enim conductores, seu appaltatores huiusmodi appaltus suscipiunt, respiciunt ad illum statum, in quo tunc res existunt, atque correspondet tempore proximè praecedenti fructuare consuevit, regulant habendo oculos tam retrò, & indagando scilicet originem gabellae, seu juris apices, ut communis observantia docet, & advertunt Silvan. Surd. Ruin. & ceteri ubi supra; Ad quod conferunt ea, quae habentur hoc eod. tit. in Romana appaltus lignorum disc. 8. r. ac etiam in altero de emolumento officii de mandato Superiorum, ex eo quod ex mala introductione ita exigerentur ad consil. Cravett. 9. cum similib. & conferunt deducta per Anchar. consil. 403. de Appaltatore vedigalium Pistorii, de tempore quo Papa ejusque Curia ibi restudebat, quod scilicet attendatur libe status, & quanti tunc res in appaltum susceptae fructuare soleat.

Praeterea pro meo iudicio omnis difficultas cessare videbatur, quoniam neque verisabam in casu excessus, seu indebiti, ex sola consuetudine, & observantia excusandi, in quibus terminis praemissa locum sibi vendicant; Sed potius dici posse observantiam verari in casu, quo gabellarus ita aliquam benevolentiam, & majorem aequitatem, per quamdam transactionis speciem, cum populo exerceat, exigendo minus eo, quod rigorosè, & ad formam tariffae exigere potuisset; Cum enim per eandem tariffam determinatum non esset, qualis esset porcus, & qualis porcastrer; Hinc propterea quoties agebatur de illo medio statum inter unam speciem, & alteram, itant incertum esset, de qua potius participaret, praetendens potuisset integram gabellam tanquam pro porco, ita venditores, & populum magis gravando; Prout quando agebatur de parvis, justè pro illis ad litteralem sentium tariffae, integram porcastris gabellam exigere potuisset, unde propterea exigendo primo casu tres quartos, dicebam non videri cur judicandum esset, quod gabellarus exigeret in excessu unum quartum, & non potius, quod ita remissivè de integro, quod rigorosè exigere poterat; Idemque respectivè quoad remissionem medietatis gabellae, quam etiam pro parvis animalibus tanquam pro porcastris exigere potuisset, ita dimidia tam exigendo.

Verius siquidem videbatur, hanc fuisse speciem transactionis, ita dirimentis dictam incertitudinem, & continuas controversias inter gabellarium, & populum, ideòque

que non fuit contravenire tariffae, sed eam melius interpretari, sed cum hoc temperamento componere casus ab ea omisso, & in controversia cadentes; Atque ita satis de facili cessabat dictum motivum, quod forte fuit potissima causa resolutionis, quod scilicet per insertionem dictae tariffae in instrumento cum conventionione super illius observantia, remaneret contraria, sed potius compatibilis cum eadem tariffa, potissimum quia etiam in praecedentibus appaltibus, idem servatum fuit circa dictam insertionem tariffae, & tamen hoc non obstantè, continuatum est cum dicta consuetudine.

Clarius verò, ac extra difficultatem, dum ita exigebat subjecta materia, unde propterea, rationabiliter, & perneceffe, moderando dictam innovationem, upotè irrationabilem, tunc dicebatur, ita etiam in futurum continuari debere, prout eventus ad breve tempus docuit, ut supra; Siquidem huiusmodi gabella in sui origine ex Constitutionibus 31. & 34. Julii III. & ex Constitutione 14. Gregorii XIII. ac etiam ex novis augmentis impositis sub Urbano VIII. imposita non est animalibus viventibus, & per eorū capita, iuxta casum, quem Bart. & ceteri nostri majores exemplificare solent in animalibus venientibus ab Apulia, & transeuntibus per pontem Perusii, cum similibus; Sed imposita est in ratione ponderis, & pro qualibet libra carnis distributivè, & sic est potius gabella personalis imposita populo, à quo ita magis insensibiliter, & promptius exigipote, occasione ulus hujus necessarii vidualis, ut in proposito salis, & gabellae macinatus, vel vini, ac etiam carnis habetur in aliis hoc eod. tit. frequenter; Ideòque exactio faciendae est distributivè ad ratam ponderis, atque tariffae, quoniam de integro animal loquatur, intelligenda est, non physice, & ad litteram, sed moraliter iuxta debitam proportionem, attendendo magis rei substantiam, seu effectum, quam formulam, seu figuram verborum ex deductis per Ferrerū de gabellis n. 414. & alios apud Surd. conf. 297. n. 9. cum seq. ubi habetur, quod dictante statuto, ut pro qualibet bestia, quae venditur, solvi debeant decem pro gabella, in sententiis litterali verborum non debet solvi, nisi pro animalibus vivente, & non mansueti, cui hoc nomen bestiae convenit, & tamen si per macellarium, vel alium, etiam animal mansuetum venderetur in partes, & per frusta, eadem gabella debetur pro rata ponderis, & ad proportionem; Quod etiam in simili probari dicebamus, Ego, & ceteri scribentes per gloss. in cap. 1. de decimis cum concord. per Roman. conf. 434. n. 2. & 3. Franch. dec. 228. n. 3. quod si pro singulari centum ovibus certa quota, vel quantitas solvenda esset, ille qui non habet centum oves, sed viginti, vel triginta, adhuc solvere debeat proportionabiliter, & pro rata, cum similibus; Quod docet etiam observantia ejusdem gabellae, quando ab extra introducitur in Urbem caro porcina in frusta, etiam in modica quantitate, quoniam exigitur gabella ad rationem tot quadrantium pro libra, non distinguendo an esset porcus, vel porcastrer, ergo attendenda non est littera tariffae, in solis speciebus, de quibus loquitur, sed proportio ponderis.

Alio etiam claro inconvenienti resulante à dicta litterali intelligentia tariffae, & à moderna innovatione, ut supra facta de anno 1645. cum declaratione, quod porcastrer dici non posset, nisi qui excederet libras 100. & porcus nisi excedens 200. quibus ponderibus respectivè respondet integra, vel media gabella; Quoniam ita, quando porcus esset parvus librarum 80. vel 90. nulla exigeretur gabella, & quando esset status medii, ita ut excedat 100. sed non ascendat ad 200. sed sit 180. vel 190. &c. totum id quod excedit 100. remaneret sine gabella, contra omnem rationem, ac etiam contra voluntatem Summorum Pontificum impositorum, quoniam cum antiquitus concessa esset immunitas pro 50. libris hujus carnis porcinae pro qualibet familia in toto anno, adhuc ista franchitia sub Gregorio XIII. revocata fuit, ideòque ita in dies major pars carnis venderetur sine gabella, pro illa rata excedente, ut clarè ad sensum.

Et quod magis, id non redundat in beneficium, & levamen populi, sed macellariorum, quoniam populus, pariformiter & indefinitè solvit carnem confectò pretio per gabellam alterato; Ideòque ex dictis fundamentis, quibus votum editum non videtur satisfacere, etiam post sopitam causam, & refrigeratum defensionis calorem, seu cessatum ejusdem causae affectionem, intellectus dictae determinationis acquiescere non potuit, potissimum dum, ut dictum est, ad breve tempus habitus fuit regressus ad antiquum statum, iuxta praefatam observantiam, upotè rationabilem, quinimo necessariam.

Hinc proinde opus non videbatur assumere dictam secundam inspectionem, cum scilicet competere actio rependi hoc indebitum, dum illud non aderat; Sed quatenus ex praesupposito, de hoc agendum esset, dicebam illam non competere ipse Camerae locatrici in hoc nullatenus damnificata, sed vel macellaris, & Norcinis, vel populo, à quo indebita, vel excessiva gabella exacta fuit per text. in l. locatio, §. quod illicitè, ff. de public. & in l. unica, C. de super exactione. h. c. ubi quod hæc actio competit damnificatis, non autem ei qui nullum damnum sensit; Tunc enim domino, seu locatori gabellarum ob indebitum, & excessivam illarum exactiorem actio competit, quando ipse ita remaneret damnificatus in futuro, quia nempe ob extorsiones gabellarum, mercatores, & negotiantes devianti fuerint, Bertachin. p. 4. n. 18. n. 15. Franc. March. d. dec. 421. in fin. & tunc non actione repetitionis indebiti, sed potius refectionis damnorum, & interesse; Cum de reliquo, publicani, & appalatores gabellarum considerantur tanquam usufructuarii illius temporis quo appallus durat, seu tanquam cessionarii commoditatis, & administratores, vel procuratores in rem propriam, ut bene Dec. conf. 4. num. 2. quem ceteri sequuntur; Unde propterea non danno, vel supplantatione in futuro, nulla ipsi locatori, seu domino actio competere videtur, sed solum damnificatis, à quibus excessiva, seu aliis indebita exactio facta est.

Verum quia incerti omnino sunt illi, à quibus hæc exactio facta est, atque penè impossibilis est praxis sciendi singulos damnificatos; Idcirco posito excessu bene potuit Princeps ratione hujusmodi incertitudinis, & tanquam res, quæ dici potest nullius, vel sibi, suoque sisco applicare, vel aliis publicis usibus, ut habetur in Barchinon. hoc eod. tit. dist. 58. de illa franchitia, quæ in magnis Civitatibus reficitur pro Ecclesiasticis vagis, & incertis, undè in hoc parum, vel nihil ego immorabar, quamvis meus Collega nimium desuper laborasset, quoniam nil intererat Appalatores hujusmodi indebitum restituere debentis, an uni, vel alteri pecunia pro ipsum solvenda applicanda esset, sed punctus erat in deficiente indebito, eisque actione, cui-cumque illa competeret.

Demum quoad tertiam inspectionem, petite scilicet bonificationis damnorum à dicta innovatione resultantium, & quæ petitio fuit causa hujus damni, dicebam initio, & in prima disputatione super hujusmodi computorum solidatione habita, casum esse planum pro Appalatore, quonia ex supra deductis, appallus censetur susceptus juxta solum, & in eo statu, in quo tunc res existit; Unde propterea quælibet innovatio voluntaria proveniens ex facto ipsius locatoris, vel ejus officialium, & ministrorum, seu eorum quos prohibere potest, product in Appalatore. actionem refectionis damni exinde resultantis, quale quale sit, quinimò etiam lucri amissi, juxta magistralem distinctionem, Bart. in quest. 4. incipien. publicanus, vers. solutio n. 3. & in l. sumo, §. cum quidam n. 3. ff. locati, bene Soc. in terminis appallus salium cum Camera. conf. 156. n. 4. l. 2. Marcan. conf. 7. n. 3. & segg. lib. 2. in puncto appalatoris gabellæ carnis, Eugen. conf. 50. lib. 1. Ann. alleg. 2. 1. & habetur in Fulginatens. Salis dist. 107. & in aliis hoc tit. frequenter, quoniam nedum innovatio, sed etiam rumor in his materiis attenditur, ut apud Ann. & Eugen. ubi sup. Et in specie alterius appallus Camerae, seu Populi Romani habetur in Romana appallus coram Justo dec. 285. apud Pacif. de Salviano.

Et quamvis per scribentes pro Camera, satis insisteretur in eo, quod præmissa procederent, ubi innovatio provenit ex facto omnino voluntario locatoris, non autem ubi ex iusta causa, & ad corrigendos abusus, seu ob alia accidentia supervenita, & fortius ubi, non ab ipso locatore directè, & immediate, sed ab aliis Superioribus, quos prohibere non potest, ut in præsentis contingebat; Attamen responso mihi placebat in ordine ad evitandam refectionem damni consistentis etiam in amissione lucri, juxta dictam decisionem 285. post Pacif. secus autem in ordine ad remissionem pensionis, nam aliud est una actio tanquàm ad damna, & interesse, aliud est altera amissionis pensionis, tanquam exceptio ob patientiam non præstitam, sive ob deficientem rem conductam, ac cessantem voluntatem conducenti pro tanta pensione convenita, rebus in eo statu permanentibus, juxta dictum casum postum per Anchar. conductoris gabellarum Pistorii, quando Curia ibi residebat, sed super hoc puncto disputatio ulteriorem progressum non habuit, dum tota fuit super dicto judicio reconventionis pro restitutione excessivè exacti, ut supra.

ANNOT. AD DISC. LXXI.

Super casu contento in isto discursu, (& quæ ulterio- rem prosecutionem non habuit) habetur votum impressum inter decisiones Rotæ p. 2. recent. dec. 414. Ideoque combinando rationes hinc inde deductas, judicium efformari poterit, cuiusmodi iustitia assistat.

ROMANA GABELLÆ EQUORUM SEU PLANI PRO DISTRICTUALIBUS URBIS CUM GABELLARIIS.

Casus decisus per Cameram pro Districtualibus.

De gabella equorum aliis plani, An possit exigi in toto districtu Urbis. Et de dicto districtu antiquo, & moderno quantum se extendat respectivè; Et de plano Urbis quid significet.

SUMMARIUM.

1. Casus controversæ.
2. Districtus antiquus Urbis quantum se extenderet, & num. 8.
3. In dubio contra gabellam.
4. Observantia deferendum est in materia gabellarum, & de differentia inter observantiam pro gabella, vel pro libertate.
5. De differentia inter observantiam præscriptivam, & interpretativam.
6. Observantia proxima est attendenda non remota.
7. Planum Urbis quid significet.
8. De eadem materia districtus, de qua num. 2.
9. De differentia salis, & focatici.
10. Quod districtus sit quid minus, quam ager Romanus, seu planum.

DISC. LXXI.

Antiquo exigi consuevit in Urbe pro contractationibus equorum quadam gabella, de cujus originaria impositione non constat, sed prima ejus notitia habetur ex quadam Constitutione Innoc. VIII. impressa in Bullario antiquo Sixti V. conf. 9. ubi quando sit taxa contributionis præstandæ scriptoribus archivii taxatur, gabellarius plani, seu equorum. Deinde verò Julius II. de anno 1507. istam gabellam concessit Collegio Scriptorum prædictorum, camque nuncupavit gabellam plani Urbis, eodemque vocabulo usus est Leo X. qui anno 1538. eandem concessionem confirmavit; Mox Pius V. hujusmodi concessionem revocando, dictam, & aliàs gabellas, vel jura Cameralia, Camerae restituit; Sed deinde de anno 1570. recepta à dicto Collegio quadam pecuniarum summa, illud ad omnia reintegravit, mandando insuper gabellam prædictam, per omnes quantumvis exemptos debere solvi, atque in constitutione, seu motu proprio desuper edito, illam enunciativè gabellam urbis, eisque districtus, & plani; Cumque in postmodum sequuta nova Statutorum reformatione sub Gregor. XIII. sublati antiquis differentiis, & dubietatibus, ac distinctione salis, & focatici, firmatum esset Urbis districtum protrahi ad 40. milliaria circum circa; Hinc ab aliquo moderno tempore, anno scilicet 1631. circiter, gabellarii ex illo verbo districtu in dicto Pii V. motu proprio contento, coperunt ab aliquibus districtualibus gabellam hujusmodi exigere, pro majori parte locorum in districtu existentium exacta non fuit; Verum ab anno 1655. d. gabellarii magis eorum sibi fribas dilatare coperunt unde propterea introducta ad instantiam districtualium causa coram Camerario, ab isto sententia eis favorabilis pro libertate prodit; Intra ducta que per appellacionem causa in Camera, habitoque juxta laudabilem Curie morem, Advocatorum, & Patronorum congressu pro causæ directione, eisque meritis examinandis.

Plerique satis de hujus partis iustitia dubitabant, stante quoque constitutio, seu motus proprius Pii V. explicite agit de districtu, qui se extendit ad 40. milliaria, non solum ex novis reformationibus editis sub Gregor. XIII. & sic post Pium, sed etiam antea, cum idem firmatum fuerit antiquiori tempore per Rotam coram Puteo inter suas dec. 24. lib. 3.

Diversa erat mea sententia, ut scilicet, exceptis locis, in quibus ab antiquo talis gabella exigi consuevit, non posset in aliis prætendi; Odibiles enim in jure sunt gabellæ tanquam servitute, & onera, non extendendæ de casu ad casum, vel de loco ad locum, sed potius restringendæ, ita-

ut sufficiat rem non esse omnino claram, ut in dubio contra eas veniat respondendum, Bart. in l. si pupillus, ff. ad l. falsæ. Becicus conf. 96. n. 5. & fin. Surd. conf. 307. in fin. Ciriac. contrav. 197. n. penult. & fin. Rota dec. 118. p. 11. recent. in fin. Clarus verò ubi causus est dubius in verbis gabellam indubitibus, vel probantibus, atque intelledit, qui pro libertate facit, admissit observantia, quæ si in omni materia est optima interpretis, ac interpretationum Regina, magis in ista materia gabellarum, & vestigialium, & in qua majorem, ac peculiarem habet operationem, & observantia est pro libertate.

Magna enim differentia est inter unam, & alteram observantiam, quia cum publicani, qui in Evangelio inter peccatores, & malos homines reputantur, soleant esse proclives ad extorsiones, atque ad ampliandas exactiões eis faciles, utpote manum Regiam, & jurisdictionem habentes, idcirco non de facili solent negligere, id quod eis iuridicè competit; Et converso autem populus, præsertim minus, & rusticus, cum quo frequentius hujusmodi exactiões contingunt, perhorrescens, non solum pœnam commissi, sed istorum gabellariorum nimias asperitates, non de facili sibi usurpat possessionem libertatis, quæ diu continuare potest, quia cum hujusmodi gabellæ soleant singulis annis, vel aliis statutis temporibus concedi in appallum, si unus appalator negligit, non negligit alter, & sic magna differentia est inter unam, & alteram observantiam speciem.

Addeque in hac materia desertur observantia, quod etiam ubi gabella clare deberetur, adduc tamen per tricenas observantiam inducitur præscriptio exemptionis, & libertatis, Eugen. conf. lib. 1. & ceteri communiter, ut superius in aliis hoc eod. tit. Multo igitur magis ei deferendum est pro interpretatione casus dubii, ad quem effectum, certum ac determinatum temporis spatium, aliaque præscriptionis requisita non desiderantur, sed sufficit ita aliquando servatum fuisse, cum ista sit nimium vulgata, & recepta distinctio inter observantiam interpretativam, & præscriptivam, Barbo. in l. post dotem n. 47. & segg. ff. solut. mar. dec. 319. & 351. part. 9. recent. & passim.

Ei licet per dubitantes responderetur hoc observantia argumentum posse retorqueri, cum à moderno tempore in aliquibus locis districtus illa regnare videatur, undè inferebatur ad universum, ex regula causæ universalis, in qua ex possessione respectu aliquorum actuum, locorum, vel personarum, inferunt ad omnes, ex deductis in Tolet. jurisd. sub tit. de jurisd. dist. 1. Replicabam tamen, quod ubi observantia dici non potest præscriptiva, & novi juris inductiva, sed attendenda est tanquam interpretativa, tunc non attenditur moderna, sed remota spectari debet, utpote proxima dictæ constitutionis Pii V. ex qua ob mentionem districtus prætenditur quedam ampliatio ad illum, ut de attendenda observantia tunc proxima non autem moderna, utpote remota, Orthob. dec. 26. n. 14. & 15.

Quod autem ex prænaratis Constitutionibus etiam ultima Pii V. vel nulla per districtuales gabella deberetur, vel saltem esset satis dubium; Pro clarioris veritatis notitia, duas constituebam inspectiones, unam spectatam antiquo Statuto ante dictam Pii Constitutionem, vel motum proprium, alteram isto attentio; Quatenus ad primam spectat, Constitutiones Innoc. VIII. Julii II. & Leonis X. ex quibus præsuppositivè deducitur istius gabellæ antiquus usus, loquuntur solum de plano Urbis, sub quo vocabulo dicebam absque dubio, districtum non contineri, quoniam, planum alium non significat, nisi planitium, ubi non sint montes, ac loca elevata, ut per Calopin. verbo planum, & verbo planities; Ideoque convenire non potest unum verbo districtum, in cujus plerique partibus, etiam asperi montes de apennini partibus reperuntur.

Quoque planum sit quid diversum à districtu, atque non capiat, nisi agrum Romanum, ex oculari inspectione in planitie existentem à montium, seu collium radicibus usque ad mare, justificari observabam, non solum ex ascriptionibus multorum peritiam in arte agraria habentium, dicentium sub nomine plani, semper de hac parte, ex maiorum traditionibus, fuisse intellectam, sed etiam ex ipsamet Constitutione Pii, in qua planum, & districtum ponuntur tanquam diversa, ut infra in alia inspectione; atque cum plures adhibuissent diligenciam cum pluribus viris eruditissimis grammaticæ, seu eruditionis professoribus, omniumque verborum, & vocabulorum diligentissimis indagatoribus, adhuc invenire non licuit, unde hoc vocabu-

lum plani originem traxerit, & quid præcisè significet, cum in jure illud ignotum videatur.

Quo verò ad aliam inspectionem derivantem ex dicta ultima Constitutione Pii V. in quo totum erat gabellarum, seu Collegii sibi adherentis fundamentum, difficultas erat in illo verbo districtus, quo eadem Constitutio utitur, dum ex allegata dec. 24. Putei lib. 3. liget etiam ante novas reformationes statutorum, illud protrahi ad 40. milliaria, unde inferebatur, in hoc per dictas novas reformationes nil de novo inductum esse.

Pro congrua igitur hujus termini, seu vocabuli intelligentia, dicebam ad vertendum esse, illud non esse vocabulum univocum, sed æquivocum, quod etiam agro Romano, quantum se protendit ejus ambitus decem milliarium circum circa, convenire potest, dum eodem termino utuntur Constitutiones Apostolicæ istum solum recinctum explicantes, ut præsertim liquet ex constitutione 18. Pauli V. §. 2. 3. 4. & 5. ubi eximendo à spoliis morientes in Urbe, eisque recinctu per decem milliaria, scriptis utitur hoc termino districtus, tanquam dicti agri, seu recincti significatio; Igitur non est verbum univocum concludens perneceffè districtum comitivum, seu jurisdictionalem.

Præterea districtu jurisdictionalis Urbis de jure est 100. milliarium, Bald. in l. 1. per illum text. ff. de officio Præf. Urbis, Fenz. ad Stat. 197. n. 9. & habetur laetus deductum in Urbinaten. juris Metropolitanici sub tit. de prædu. dist. 1. ubi quod hæc est Provincia Papæ, non tanquam Papæ, & Episcopi Ecclesiæ universalis, sed tanquam Episcopi Urbis (quidquid anonimi geographi fomnia verint circa hæc loca suburbicaria, quibus Alexander, & ceteri bene responderunt,) ac etiam habetur in Romana Canoniciatus pro Cardinali Urfino sub tit. de beneficiis.

Quia verò ob incurfiones barbarorum, omnium rerum ordo præsertim in Italia perverfus est, atque dominia, juxta contingentes usurpationes distinguebantur, ut etiam in illa mediocritate versatis in historiis est valde notum; Idcirco istius districtus quasi memoria perierat, solumque Populus Romanus, qui ob Papæ absentiam ab Urbe, & Italia, quando sedes in Civitate Avenionensi fuit, quamdam rudem, ac paucam imaginem antiqui domini, & jurisdictionis de facto sibi assumpserat, exercebat ejus potestatem in quibusdam locis suburbicariis, cum distributione salis, & exactiõe cuiusdam vestigialis quod nuncupabatur focaticum. Unde propterea dicti loci dicebantur de ipsius populi ac Urbis comitatu, & districtu, ut liquet ex Statutis antiquis l. 3. c. 2. §. 7. ubi explicite declarat, qui sit districtus Urbis, id est illæ Terræ, quæ solvunt Camerae populi sal, & focaticum, sive impostiam salis, & focatici; Atque istius Statuti thematæ retento dictum fuit coram Puteo l. dec. 24. lib. 3. districtum ad effectum comprehensionis sui statuto protendi ad 40. milliaria, ac etiam ultrò, dummodo probetur, quod locus, de quo disputari contingat super Statutorum subjectione, capere sal, & solveret focaticum Camerae Urbis, ut ex eadem decisione.

Et sic eo tempore attento, priusquam ederentur novæ reformationes, iste terminus districtus non capiebat universum ambitum 40. milliarium circum circa, sed solum illa loca, quæ ob dictam subjectionem dicebantur de districtu, ita sumpto tanquam designativo comitatus, ac locorum sub jurisdictione, & superiori tate populi vivientium, & consequenter quando Pius V. de districtu loquutus est, intelligere non potuit de illo, quem hodie habemus, ita constitutum ex novis reformationibus, ex quibus sublata differentia salis, & focatici, universus ambitus in districtu dicitur de districtu, ut in Veltina fideicommissi 29. Junii 1632. Verolpio Rubeo tom. 2. singularium in observ. ad Stat. Urb. 178. seu 180. de duabus nu. 24. & segg. & in rubr. Statutorum erdem 2. tom. n. 10.

Quinimò observabam, ex eadem constitutione Pii, liquiddò patere, districtum sumptum esse pro recinctu vinearum, & prædiorum recinctorum Urbis, tanquam quid minus, quam planum, nullatenus verò eundem terminum sumptum fuisse pro districtu jurisdictionali, idque tripliciter; Primò, quia in ea parte, in qua mandatur istam gabellam solvi per omnes, etiam exemptos planum ponitur ampliativè, & ut quid latius, quam districtus, ibi, Præterea supra dictum vestigial nullis proventus exceptis tam in Urbe, & districtu, quam etiam in reliquo ejus plano, &c. Ergo planum latius patet; Secundò, quia mandatur, etiam ampliativè ad districtum, solvi in Civitatibus, & locis circum circa Urbem, in quibus solvi consuevit, & tamen intra districtum jurisdictionalem, non solum continentur dictæ

Civitates, & loca in circuitu, sed etiam quamplura alia loca ultra circuitum, & quae ab Urbe non cernuntur, prout cernuntur existentia circum circa; Et tertio, quia ampliativè, seu extensivè, ultra districtum, loquitur etiam de casaliibus, tamen indubiatum est, casalia non esse ultra, sed longè infra districtum jurisdictionale, & pro majori parte in ipso agro Romano, undè clarum refultat, hoc vocabulum districtus hic sumptum esse, non latè pro jurisdictionali, sed strictè pro recinctu vinearum, & praediorum exclusivè ad casalia, reliquumque planum, ac loca, in Urbis circuitu existentia; Ideoque jungendo cum his observantiam, de qua supra, pro meo iudicio, cum sensu etiam veritatis, clarum videbatur malum jus gabellariorum, & consequenter bonorum districtualium, addito etiam forti argumento ducto à quantitate fructus, qui ex hoc Vestigiali antè hujusmodi modernas usurpationes percipi solebat, quia responderet huic recinctui, non autem univerlo districtui, ex quo satis longè majus emolumentum perciperetur, Et juxta praemissa resolutum fuit, atque concessa nonno audientia perlitum in decis.

ANNOT. AD DISC. LXXI. & XCIV.

DE hac materia Districtus Urbis agitur quoque sub tit. de praeminent. disc. in Miscellan. Eccl. disc. 1. in relat. Curie disc. 2. & alibi pluries; & conferunt, quae habentur infra in annot. ad disc. 144. & 145. circa differentiam territorii, & agri, vel districtus.

PERUSINA SEU ASSISIENSIS FRO PERUSINIS POSSIDENTIBUS BONA IN TERRITORIO ASSISIENSIS CUM COMMUNITATE DICTAE CIVITATIS.

Casus resolutus per Congregationem boni Regiminis pro Communitate.

An concordia inita super modo solvendi onera pro bonis, quae forenses possident in territorio alicujus Civitatis servanda sit, si tractu temporis onera notabiliter augeantur, itaut, quod solvi consuevit, reddatur oneribus incongruum.

SUMMARIUM.

- 1 Adh series.
2 Laudum acceptatum habet vim transactionis, & est observandum ac exequendum.
3 Observantia tricennalis inducit justificationem etiam sine adis.
4 Ad meritandam lesionem vel justitiam seu injustitiam, attenditur tempus actus gesti, non quod postea contigerit.
5 Limitatur.
6 Declaratur limitatio.
7 Forenses de jure sunt exempti ab oneribus, quibus subiacent ex consuetudine, & quando haec cesset.
8 Datur distinctio, quando lesio postea contingens attendi debeat.
9 Ad quae onera forenses teneri non debeant.

DISC. LXXIII.

AD sedandas controversias inter Communitatem Assisii, & Perusinos in eo Territorio bona possidentes, super oneribus ratione dictorum bonorum solvendis, prodiit de anno 1344. laudum à partibus acceptatum, & usque ad haec tempora servatum Cardinalium Ariminensis, & Sfortia, per quod certus solvendi modus praescribitur, cum declaratione, ut dicto modo adimpleto, à quibuscumque aliis dactis, vestigialibus, gabellis, gravaminibus, & oneribus ex quacumque causa, tam per Principem quam per ipsam Civitatem impositis, & imponendis, Perusini exempti esse deberent; Cum autem dicta Civitas praetenderet, ob onerum, & gravaminum nimiam excresecientiam, solutionem per dictum laudum demandatam nimis exigua, & incongruam, esse, itaut laudum ad manifestam injustitiam, & iniquitatem tractu temporis redactum esset, Hinc introducta desuper causa in Congregatione Boni Regiminis.

2 Per Perusinos scribens, dicebam, istorum intentionem fundatam esse in laudo, quod tanquam à partibus emolugatum vim habet transactionis, pro qua stat praesumptio, ideoque sicuti adversus transactionem veniri non potest, ita neque adversus laudum, ut in specie laudi acceptati Buratt & Adden. decis. 657. Rota decis. 65. num. 3. part. 7.

recens. decis. 72. part. 1. recent. num. 8. & 9. Et de consimili transactione Tobias Nonius conf. 45. quod in quibusdam assumptis refellit Cohell. ad Bullam Boni Regim. cap. 35. n. 34. Accedente praesertim observantia longissimi temporis annorum 100. & ultra, ex qua justificationis praesumptio refultat, cum ad hunc effectum solus lapsus 30. annorum sufficiat etiam sine actis, Puteus dec. 328. lib. 2. Mant. decis. 196. n. 6. & 7. Caval. decis. 22. num. 5. Buratt & Addit. decis. 296. concurrente etiam eximia arbitrorum qualitate, undè dabitandum non veniebat, laudum iustum, & rationale reputandum esse.

Non negabantur hac ex parte Civitatis attento tempore, quo laudum emanavit, sed dicebatur, tractu temporis ob aliorum onerum in separatam, & forsitan tunc nullatenus cogitatum adè magnam excresecientiam, dictum laudum, consideratum etiam tanquam conventionem seu concordiam, redactum esse ad iniquitatem, & injustitiam, undè quamvis regula sit, ut ad effectum lesionis attendendum sit tempus initi contractus, & non quod deinde casualiter contingit, quia sicut casus dedit damnum, ita poterat etiam dare commodum ad text. in l. de fideicommissio, C. de transact. Mant. de tactis lib. 4. tit. 7. n. 30. Afflic. decis. 17. Surd. de alimentis tit. 9. q. 41. n. 21. & 22. Rota in Papienmanutionis 13. Martii 1654. Peuting. Calaguritana decimarum Sancti Ascensii, & Davallio 26. Junii 1658. coram Cerro, §. fin. & in aliis.

Attamen id procedere dicebatur in iis conventionibus, quae unica vice seu actu terminantur, secus autem in habentibus tractum successivum, & perpetuum, quia si tractu temporis rerum status ita immutatur, quod antiqua conventio, attento tempore praesenti, satis injusta & iniqua efficiatur, intrat iudicis officium, pro illa ad justitiam, & aequitatem reducenda, ut bene Natta conf. 574. n. 36. Thesaur. decis. 226. Capyc. Latr. decis. 18. Theodor. alleg. 22. Martin. Andr. decis. 48. num. 14. Et magis proximè in terminis decimarum in dicta Calaguritana decimarum Sancti Ascensii, & Davallio 6. Februarii 1649. §. Tum quia demum, coram Cerro.

Adversus hoc monitum replicabam, conclusionem praedictam procedere posse in actibus successivis obligatoriis, in quibus singulis annis, ille qui ad aliquod solvendum obligatus est, ob oneris inseparratam excresecientiam, ita gravamen sentit, ac iniquitatem patitur; Secus autem in actibus continuentibus liberationem, & exemptionem, quia in istis dicitur unica vice perfectus, & consummatus actus, absque alio tractu successivo, cum ita bonis impressa fuerit qualitas exemptionis, quae sive ex conventionie, sive etiam ex longissimi temporis praescriptione, semel induta perpetuo durat, ideoque diversa est ratio actus obligatorii continentis successivum onus, & gravamen singulorum annorum, ac actus continentis libertatem, quae semel quaesita, semper perseverat, ac etiam quia favorabiliora sunt jura pro libertate, quam pro servitute, ut fuisse de ista conclusione actum habetur in dicta Calaguritana Decimarum sub tit. de Decimis.

Ponderabam etiam, attenta juris communis dispositionione, Perusinos tanquam forenses ab hujusmodi oneribus exemptos esse, eatenus verò eis esse subiectos, quatenus ex generali consuetudine contrarium servetur, ex deductis decis. 3. per Cencium de censibus, ubi allegantur Bart. & ceteri testantes hanc esse generalem consuetudinem Italiae, Sperell. decis. 35. n. 17. Cohell. ad Bull. Boni Regim. c. 35. n. 30. cum seqq. & habetur hoc titulo saepius deducto, praesertim disc. 92. Unde cum consuetudo specialis, sive conventio praevaleret consuetudini generali, maxime ubi ista juris dispositioni adversatur, cum tunc illa favorabilior reputetur, upote reducens rem ad terminos juris communis. Idcirco dicebam, dicti laudi, seu conventionis actum fuisse illic perfectum, & consummatum, tollendo, seu moderando dictam contrariam consuetudinem, ac reducendo rem ad terminos juris, quibus attentis, bona forensium sunt exempta, praeterquam ob oneribus merè realibus non excretis.

Verùm hac, & si primo aspectu aliquam probabilitatem haberent, minus tamen solida mihi videri, juxta consuetum stylum sincerè partibus insinuabam; Tum quia restè dici coterat, dicti laudi, seu concordiae observantiam continere gravamen successivum singulorum annorum respectu civium, & aliorum bona in Territorio possidentium, qui ob Perusinarum exemptionem, qui satis modicam contributionem plus gravabantur, quam aequalis contributio importaret, & sic adè gravamen successivum; Tum etiam

De aqua, & alia materia non gabellata solvenda non est gabella.

Quod in gabellis spectetur effectus, seu operatio.

DISC. LXXIV.

IMposita gabella saponis, ad rationem unius solidi vulgò bajoco, pro qualibet libra saponis solidi, & unius quadrantis pro qualibet libra studii vulgò nuncupato de spurgo Cum in oppido Fabriani exercentes artem lanæ, vel pro expurgandis pannis, & caligis, seu pro melius preparanda & facilitanda expurgatione, adhiberent quandam aquam, admixtam habentem aliquam quantitatem olei, & cimeris aliarumque rerum hujusmodi, vulgò acquarello nuncupatam, Praetendere cepit gabellarius, sibi deberi de hujusmodi acquarello gabellam, ad rationem unius quadrantis pro libra, tanquam pro saponis studio, & introducta per appellationem à quodam decreto Thesaurarii causa in Camera coram Pallavicino, datoque dabo, an d. gabella debeat, resolutum fuit, eam deberi pro rata illius operationis, quam facit dicta aqua respectivè ad saponem, idest quod si decem librae hujusmodi aquae faciant tantam operationem, quantum una libra saponis, debeat gabella, tanquam pro una libra, & sic ad proportionem, & pro rata; Verùm gabellario non acquiescente, obtentaque nova audientia, cum aliquas dedissem justificationes, quod ibi non reperiretur illa species fluidi saponis, quae dicitur de spurgo, non verificabilis, nisi in hujusmodi specie per artifices, acquarello nuncupata; Hinc recedendo à decis. dictum fuit, deberi integram gabellam, ad rationem unius quadrantis pro libra; Et replicantibus Artificibus, id nullatenus subsistere posse ob magnam quantitatem aquae & modicam operationem, unde propterea oportet etiam ad perfectam expurgationem adhibere alteram speciem saponis solidi; Quamvis id per Cameram agnosceretur; Nihilominus credebant Domini, in eis concurrere defectum potestatis, alterandi taxam gabellae, factam per chirographum Pontificium, unde propterea opus fuit adire Signaturam gratiae pro removenda hujusmodi circumscriptione.

Quae tamen mihi pro Artificiis scribens, ad solam etiam veritatem reflectendi, non videbatur subsistens, quodque justitia suaderet, omnino servandum esse modum praescriptum in prima resolutione, solvendi scilicet gabellam proportionabiliter, & pro rata; Quamvis enim scribens tanquam Advocatus, ad clientis oportunitatem subsisterem, nullam gabellam deberi, tanquam de specie omisa, & sub ejusdem gabellae impositione non comprehensa, nihilominus credebam eam deberi, sed ad solam ratam operationis, spectato effectu.

Dicebam siquidem, quod aut stare volumus in verbis, prout in materia gabellarum, tanquam exorbitantis, & odiosa standum esse videtur, ad instar eorum quae habentur in materia statutorum exorbitantium; Et tunc de stricta juris censura, ista materia venire non deberet, cum gabella imposita sit pro saponis, qui constituitur pro majori parte ex oleo, quamvis addit mixtura cimeris, aliarumque rerum unde gabella imposita super oleo, debetur etiam pro saponis, Medicis conf. 7. n. 9. in fr. Hodiern. ad Surd. dec. 339. n. 5. Ciriac. contr. 468. n. 28. Giurb. observ. 50. n. 1. ex eo, quia actio fit à predominante, sub quo mixtum venire dicitur; Unde propterea habetur in Romana, seu Veliterna hoc cod. tit. disc. 68. gabellam vini deberi etiam pro aqua vita, upote ex solo vino compositam, ac pariter gabellam frumenti deberi pro pane, illam scilicet pro drappis cum similibus deductis apud Medicos, Hodiern. & Ciriac. ubi sup. & per Rot. in Bonon. gabellae dec. 118. p. 11. rec.

Secus autem, ubi controversia species ex alia materia non gabellabili pro majori parte constituta est, admixtam solum habens aliquam modicam partem materiae gabellabilis, ut in specie gabellae salis non debetur pro aqua salita, naturali vel etiam artificiali, vulgò salamora nuncupata, Strac. de mercatura p. 4. n. 32. Rovit. super prag. in rub. de sale n. 2. Et de gabella imposita super carne salita, ut non debetur pro illo modico adipe, quamvis salè condito, qui adhibetur, pro componendis artocreis, vulgò passicci, Giurba d. observ. 50. n. 5. cum seqq. & n. 14. quoniam ut dictum est, actio fit à predominante, à qua species vocabulum assumit, & juxta cujus naturam regulanda est.

Et quamvis inspecta veritate, crederem, praedictis non obstantibus, hujusmodi gabellam, etiam de ista materia deberi ad proportionem operationis, ex rationibus, & auctoritatibus, de quibus in Rom. appalutis, seu gabellae carnis hoc tit. disc. 71. ubi quod in hac materia immorandum non est

etiam quia, tam in ipsis arbitris laudantibus, quam in partibus laudum emolugantibus, manifestè adesse videtur defectus voluntatis, quod scilicet in casu adèo magis excresecientiae, nunquam speratè, vel cogitatè, tam modica contributione contenti esse voluerint, ita ut rectè intrare videatur dicta conclusio, de reducendo ad justitiam & aequitatem iniquum contractum, qui tractu temporis ad injustitiam, & iniquitatem reducat, maxime quia non sumus in casu, in quo intraret ratio textus in l. de fideicom. C. de transact. quod scilicet actus tractu temporis ita potest esse utilis, ac damnosus, unde si casus importat damnum, illud spectandum non est, quia poterat utilitatem importare.

Ista enim quae est unica, & vera ratio, in qua dicta conclusio fundatur, non intrabat, quoniam Civitas utilitatem sperare nunquam poterat, dum probabiliter, juxta praeteritum, & futuram observantiam, magna, & notabilis onerum diminutio speranda non erat.

Unde propterea, ad veritatem magis reflectendo dicebam, pro hujusmodi contro versis iusta determinatione, atque ad inspicendum, an conventio injustitiam, & iniquitatem contineret, necne, firmandum esse statum antiquum onerum, atque sumpta proportione, tunc per arbitros, attento eo statu, habita, inspicendam esse novorum excresecientiam onerum quantitatem, atque ita cum debita arithmetica proportione videndum, an adesset talis lesio, quae iniquitatem, & magnam injustitiam redoleret, ut necessarium est ad effectum, ut supra dicta conclusio intreret.

Observabam quoque in novis excretis oneribus mendiis, habendam esse solum rationem de realibus, vel mixtis, quae per aes, & libram, ac ratione bonorum solvendae sunt, & ad quae juxta dictam generalem Italicae consuetudinem, forenses cogi possunt, non autem de merè personalibus impositis super comestibilibus, prout in specie fuit gabellae salis, carnis, & macinatus, quae licet per Communitates, vel ad majorem civium, & incolarum commoditatem, vel ex aliis respectibus cum alia collectarum specie solvantur, verè tamen indebitae videntur per forenses, dum in locis ubi eadem, & virtualia sumunt eadem onera fuerunt, ne ita eadem duplicata onera solvant; Verùm Congregatio boni regiminis, cui peculiaris cura est Communitates sublevare, censuit laudum non suffragari.

ANNOT. AD DISC. LXXIV.

CAUSA contenta in hoc discursu, plures passa est variationes tam in Camera, quam in Signatura Gratiae, Revera tamen tantam dispositionem dotem non merebatur, cum penderet à puncto nudati facti potius, quam jura, circa quantitatem scilicet materiae gabellabilis, quae adhibetur in hujus aquarellae compositione, ut fieret proportio ad materiae saponis, cujusque gabellam, unde propterea variationes resolutionum provenirent potius à vario iudicio peritorum, ac etiam à variationibus testium super his circumstantiis facti.

CAMERINENSIS GABELLAE PRO UNIVERSITATIBUS ARTIS LANAE FABRICAE CUM GABELLARIO.

Casus variè decisus per Cameram.

Gabella imposita pro una specie, An debeatur, pro altera, in qua admixta sit aliqua pars illius materiae, quae dicta species gabellata constat, itaut in toto, vel in parte faciat eandem operationem, Et in specie, an gabella saponis debeatur pro aqua composita ex aliqua parte olei, aliarumque rerum, ex quibus saponificatur.

SUMMARIUM.

- 1 Adh series.
2 Gabella olei debetur pro saponis.
3 Gabella vini debetur pro aquaviva, & frumenti pro pane cum similibus.
4 Gabella salis non debetur pro aqua salita, seu salamora.
5 Gabella carnis salite an debeatur pro adipe dimixto in alia majori materia.
6 In gabellis insistitur in verbis, sed attenditur effectus, seu operatio.
7 Quando clausula sublata, & decretum irritans non obstat.

est in cortice, & figura verborum, sed spectandus est effectus, juxta exempla ibi deducta: Nihilominus dicebam, id non provenire ex vi verborum, seu ex justa interpretatione, seu mente, & ratione legis pro judicio prudenti arbitrio & consequenter parum fundatam dicebam dictam difficultatem super defectu potestatis, quoniam juxta ea, quae frequenter recepta habemus in materia clausulae subiecta, & decreti irritantis, quamvis ex illis claudatur os iudici, & parti, neque in contrarium judicari possit, ac de directo venire in casu claro, nihilominus prohibuit non est interpretari, seu iudicare super non comprehensione casus sub eis, ex deduc. per Baratt. & Adden. dec. 659. & 720. & in terminis gabellae, Orthob. decis. 158. & in eadem Bonon. gabellae 26. Junii 1648. Bich. & alijs passim.

Attenta vero ratione, illa non intrat, nisi ad limites operationis, & pro ea rata, in qua praedicta materia ingabellata, & consequenter non nisi pro dicta rata solvenda est gabella, non autem pro aqua, de qua utpote vilissima, & communi materia, nulla debetur gabella, ut per Gutierrez. de gabellis q. 35. n. 23. & bene habetur apud Medicos d. conf. 97. n. 9. quae videtur in hoc puncto doctrina magistralis, a qua mutuatur Cyriac. & ceteri ubi supra, quod scilicet pro sapore debeat gabella ad ratam olei, non autem cineris, vel aquae, seu alterius rei non gabellatae, & habemus in praxi in gabella vini, quia si fiat aquatum, seu raspatum, cum aliqua parte vini pro majori vero aquae, gabella solum exigitur pro rata vini, & ad proportionem.

Quod in individuo bene comprobari observabam ex eadem impositione hujus gabellae, dum pro sapore solido, utpote majoris operationis solvitur unus solidus, & pro fluido unus quadrans, & tamen utraque species idem habet vocabulum, ergo spectatur effectus, seu attenditur operatio, potissimum, quia dicebatur in facto, alibi componi diversam speciem hujus acquirelli cum longe majori quantitate olei, & respectivo minori quantitate aquae, & sic majoris operationis. Ideoque omnino solus effectus, seu rata operationis in proposito attendenda videbatur; Ad quod conferre dicebam deducta in Fulginaten. falis hoc eod. tit. d. sic. 107. de attendenda majori, vel minori mixtura terrae insulsa cum sale, cum similibus; Et hanc dicebam veritatem qualem cum summo iudicio agnovit Sanctiss. Clem. IX. occasione recursum ad signaturam gratiae 4. Decemb. 1668. pro interpretatione chirographi super d. gabellae impositione, dum ita declaravit, unde credo quod lis finita sit.

ROMANA GABELLAE FOENI PRO PRINCIPE BURGHESIO CUM JUSTO QUARANTA

Discursus pro veritate. Solutio novae gabellae impositae super feno, vel aliiis vidualibus, An solvi debeat per feno, qui frenum, vel alia vidualia mensuratum sub certo pretio subministrare tenetur, vel per eum, qui eade vidualia recipit.

SUMMARIUM.

- 1. Causa controversa.
2. Gabella pertinet ad emptorem.
3. Onus collectarium pertinet ad dominum, & locatorem, non autem ad conductorem.
4. Ob augmentum gabellae licitum est recedere ad contractum.
5. Gabella introductionis solvenda est per dominum, qui mercem introducit tanquam suas.
6. Declaratur dicta conclusio.
7. Qui tenetur praestare rem, solvere debet gabellam, sine qua illa res haberi non potest.
8. Qui suscipit onus praestandi alimenta, non petit expensas causatas a gabellis impositis super vidualibus.
9. Gabella est causa, ut alterentur pretia, & de effectibus exinde resultantibus.
10. Vbi contractus efficitur lesivus, & satis iniustus, reducit ad justitiam.
11. In tacta reconductione, seu renovatione contractus, an habenda sit ratio novi oneris, de quo durante primo contractu, protestatum fuit.

DISC. LXXV.

Abannis quinquidem circiter Justus Quartana conducere consueverat de triennio in triennium quandam tenentam Principis Burghesii pro annua pensione scut. 1850. cum oblatione subministrandi fenum, & paleas pro necessaria sustentatione eorum, & animalium in praedicti

Principis stabulo existentium, ad rationem scut. quinque pro binis equis singulis quibusque mensibus, in dictam pensionem computandis sub pacto, ut fenum esse deberet illud, quod colligebatur in eisdem tenentis pratis. Cum autem de mense Marti 1664. dicta conventio durante, supervenisset nova impositio gabellae solvenda pro feni pretium aliquam alterationem reciperet; Hinc proinde dubitari contigit, ad quem dicta superventae gabellae onus spectaret.

Ex parte Justii dicebatur, quod non facta in contractu mentione gabellae, ista de jure pertinet ad emptorem, qualis erat Burghesius, non autem ad ipsum venditorem, ad text. in l. debet, ff. de edili edict. atque plurimum antiquorum auctoritate, rejectis contrarium tenentibus, pro eo scribentes dicebant firmari per Girard. de gabell. p. 4. §. 1. num. 1. Grat. discept. 549. n. 32. cum seqq. Ludov. dec. Praejud. 113. n. 2. Larrea alleg. 57. n. 12. & tanquam doctrina satis proxima, & specialis adducebatur Alex. conf. 51. lib. 3. ubi habetur, quod venditor ferri, qui omni suo sumptu, & periculo promittit illud in portu Pisano tradere, non tenetur ad gabellam contractus, qualis in hac specie ista praesupponebatur.

Et his addebatur conclusio firmata per Alex. conf. 4. lib. 5. Roland. conf. 79. lib. 4. Olasch. dec. 83. n. 6. cum seqq. apud quos concordantes, quod onus collectarium debitum ratione bonorum pertinet ad dominum, & locatorem praedictorum, non autem ad conductorem; Subiungendo etiam, quod ob dicta gabellae supervenientiam fuisse, ac effectum licitum recedere ad dicto contractum, allegando Capyc. Latr. dec. 194. n. 1. & 4. cum seqq. & per tot. Larrea alleg. ff. 30. n. 5. & seqq. & n. 17. & 26. & alleg. 32. n. 8. firmantes quod in effectu hujusmodi gabellae imponi potius dicuntur emptoribus, quam venditoribus, & introductoribus a quibus gratia facioris actionis, gabellarum exigunt, dum eius ratione alteratur pretium, cujus ratio potius emptor, quam venditor illam solvere dicitur, ut advertit Fontanell. dec. 266. n. 199. addendo etiam iustificationes facti, quod scilicet mensura praestatio eorum pot gabellam, proportionabiliter aucta esset, atque ista erant conductoris fundamenta.

His vero non obstantibus, ex parte dicti Principis pro veritate consultus, communicato consilio cum altero eisdem docto Advocato: Contrarium verius de jure censui, quoniam gabella imposita est pro introductione feni in Urbem, quae introductio facta est per Justum, non tanquam simplicem vectorem, & introductorem materiam rei alienae, sed tanquam dominum, & introductorem formalem rei propriae, ideò ad ipsum spectat solvere gabellam introductionis, quae solvenda est ad Dominum, juxta theor. Barr. in l. 1. ff. de aliment. & cibor. legat. ut per Surd. conf. 239. & 307. & late per Ventur. conf. 39. n. 49. & per tot. apud quos concordantes, de quibus habetur particulariter in Romana gabellae ferri hoc eod. tit. d. sic. 63.

Clarius quia non agitur de illa introductione, quae facta per venditorem, & dominum, consumitur in ipso actu traditionis, ita ut introducta mercis usus, & contractatio ad emptorem potius pertineat, ut est illa introductio, quam faciunt venditores vini, vel mercium usque ad portum Ripae, vel alium locum, ut traderent mercatoribus, suo lucro, & damno merces in Urbe contractantibus, quo casu probabilis dicendum veniret gabellam introductionis, spectato effectu, ad emptorem potius, quam ad venditorem, & introductorem de facto spectaret, cum in effectu hujusmodi gabellae, per Principem impositae dicantur personis subditiorum, a quibus occasione usus talis necessarii vidualis exiguntur, ut habemus de gabellis falis, tritici, carnis, vini, & similibus ex iis, quae scriptus ad istam gabellam materiam habentur hoc tit. praesertim in d. rom. gabellae ferri d. sic. 63.

Sed agitur de illo, qui materialiter, & formaliter est mercis introductor, & contractator, ita ut illa, etiam post introductionem, in ejus dominio, & ad periculum perseveret, dum Burghesius dicit non potest emptor feni, cujus dominium nunquam in eum transiisse dicitur, ideoque de plano intrare videtur dicta traditio, Barr. in l. 1. n. 5. ff. de aliment. & cibor. legat. quae est originalis theoricam materiam, quod scilicet ubi agitur de praestanda certa re, vel certo actu perficiendo, tunc per eum, qui praestare, vel perficere tenetur, solvenda est ea gabella, abique cujus solutione res praestari, vel actus perfici non potest, & de qua theoricam Socc. conf. 247. num. 3. lib. 2. & Surd. locis citatis; Unde testatore gravante haeredem ad tradendum Titio equum in hereditate non existentem, haereditis onus erit, non solum emendi equum, sed etiam sol-

solvendi gabellam pro equi emptione solvendam, quoniam quando sequitur actus traditionis, & implementi, tunc res est jam ingabellata, & gabella soluta tanquam per antecedens necessarium.

Et hic est casus, in quo vere intrare non videntur termini emptionis, & venditionis, sed potius alii susceptionis oneris alimentandi suo sumptu in pala, & feno equos pro certa summa; Adinstar illius oneris, quod aliqua Collegia, & Seminaria, vel Doctrinae suscipiunt de alendis pueris, eisque subministrando omnia ad victum necessaria pro mensura conveniunt praestatio, quoniam si super pane, vino, carne, & alijs vidualibus alique gabellae de novo imponentur, vel augeantur veteres, non per hoc dicendum est, hujusmodi gabellarum onus ad pueros alimentandos, vel eorum parentes spectare, dum hic dicendum est casus fortuitus, cedens damno ejus, qui vidualium dominus est, vel ea praestare tenetur; Et quemadmodum, qui hujusmodi oneris speciem suscipit ob vidualium penuriam, ex qua nimia eorum pretii alteratio resultat, istius casus damnum sentire debet, ita & istum, qui utpote a facto Principis proveniens, casus fortuitus in jure censetur.

Et quamvis bene diceretur per scribentes pro Justo, quod gabellae sunt causa alterationis pretii, ita ut spectato effectu, potius ab iis, qui rei ingabellatae usum habent, quam ab introductoribus, & venditoribus, solvi dicantur ut de facto in hac specie probavit observantia, quae dedit alterationem mensurae praestationis solvi consuetae pro quibusque bonis equis, de feno, & palea sustentandis; At tamen id recte procedit, ubi res est in fieri, & in ordine ad regulandum pretium novae conventionis, in qua iustae, rationabiliter consueti pretii alteratio peti possit.

Secus autem durante tempore prioris conventionis obligatoria, & irretactabilis, quoniam tunc, licet notabiliter immutatum rerum statu, per quem contractus alius iustus ad injustitiam, & iniquitatem reducatur, succurrendum sit illi contractanti, qui ex hujusmodi ityli immutatione lesus remanet ad regulam text. in l. cum quodam, ff. de usur. & juxta q. 48. Pilei, de pilatore promittente coquere panem pro tota familia, ut per Thefaur. dec. 226. n. 2. & alios; At tamen id intelligitur, ubi rerum immutatio causat alterationem fati notabilem, ita ut contractus reducatur ad magnam injustitiam, & iniquitatem sapiat, quod absque dubio in praesenti dici non poterat, cum gabella solvenda pro feno necessario ad sustentationem unius equi sit quid satis modicum comparative ad id, quod ex dicta causa per equi dominum solvitur.

Hinc propterea dicebam non ob stare superius deducta, praesertim contrarium observantiam in facto iustificatam, & quae tanquam notoria, justificatione non egebat, super alteratione consuetae mensurae mercedis, quoniam id recte procedit in ordine ad regulandam novam conventionem pro tempore futuro, in quo utriusque partium liberum est continuare, vel recedere, nam etiam ex accidentalibus casibus sterilitatis, & penuriae feni, seu magni numeri exterorum, ut est praesertim de tempore sedis vacantis, vel in anno jubilaei, dicta alteratio sequi solet, sed hoc non influit ad contractum necessarium, & obligatorium pro tempore illius durationis.

Prout omnino extraneae videbantur dictae conclusiones, & auctoritates ex parte Justii allegatae, quoniam earum lectura ad oculum offendit, quae peragere casus, & terminos penitus diversos, ita ut inanis labor videretur immorari super eis resellendis, cum sola lectura tollerent difficultate.

Requisitiones autem factae apud ministrum, nullius pariter momenti videbantur, durante eo triennio, quo pendente, praedicta novae gabellae impositio supervenit, quoniam non potest plus operari potestatis, vel requisitio benevola extrajudicialis facta ministris, quam operaretur formalis interpellatio judicialis facta ipsi principali; Unde cum ista nihil afficeret, multominus operativa, & efficiens esse poterat altera; Proinde dixi Justo aliud remedium non supersesse, nisi illud recurrendi ad Burghesii benignitatem, illumque supplicandi pro aliquo acquitativo condonationis concessione.

Quatenus autem elapso eo triennio, in quo ista rerum immutatio supervenit, casus dedisset, quod post dictas extrajudiciales requisitiones, Justus consensus de justitia, & rectitudine dicti Principis Burghesii, ejusque ministrorum quae tacite reconductionis continuatae in contractu per aliud triennium, tunc ob ejus declaratam voluntatem, etiam de jure iustitiae pro hoc novo tempore dixi, quod meruisset exaudiri, & forte probabilius pro eo respon-

dendum videretur, sed opus non fuit assumere hujusmodi inspectionem facti assistentiam non habentem, dum triennium, quod de tempore impositae gabellae currebat, adhuc durabat.

ROMANA GABELLAE VINI PRO UNIVERSITATE HOSPITUM SEU CAUPONARUM CUM APPALTATORE NOVAE GABELLAE VINI.

Causa discursus coram Conservatoribus, & resolutus pro gabellariorum.

Pro gabella solvenda in ingressu portae pro introductione vini, An cogi possint introductores accedere ad illam solvendam in domo gabellariorum, ac relinquere pignus portae custodi, vel potius teneatur gabellariorum oblatam gabellam in ipsa porta recipere.

SUMMARIUM.

- 1. Causa controversa.
2. Provisiones, & Capitula super gabellis habent suum finem, ut evitentur fraudes, & gabellae solutio sequatur.
3. Non sunt curanda media, ubi habetur finis.
4. Relatio Capitulum unius gabellae ad capitula alterius gabellae quomodo intelligenda sit.
5. Quando gabellariorum iustae praestatio, introductores teneant accedere ad solvendam gabellam in certo loco, & non solvere in ingressu portae.
6. De differentia gabellae, quae solvitur uniformi, vel illa, quae solvitur in quotas, seu iuxta mercurium qualem.

DISC. LXXVI.

Cum populus Romanus, ultra antiquas gabellas impositas super vino extero in Urbem introducendo, & dohanae Ripae non subiecto, aliam novam imposuerit bajocorum quoniam pro quolibet cado, solvendam a quibuscumque nemine excepto, cum derogatione (per viis) Pape Chirographo) cujuscumque franchitiae etiam Cameralium Atque in capitulis appaltus hujus novi augmenii conventum esset cum appaltatoribus, eis competere debere eadem privilegia, quibus frui consueverat ceteri appaltatores aliarum gabellarum vini, eodemque modo istud augmentum exigi posse; Praetendere eperunt appaltatores, quod vidualibus, alique introductores vini, eo modo quo super antiquis gabellis praestari consuevit, ac etiam praestaretur in mercibus dohanae subiectis, teneatur relinquere portarum custodibus aliquid pignus majoris valoris, cum obligatione accedendi ad domum gabellariorum, ibique solvendi gabellam; E converso autem praetendente Universitate Cauponarum, super hoc puncto principaliter interessata, sufficere oblationem gabellae in ipso portus ingressu, absque necessitate ulterioris incommodi introducta causa in prima instantia coram ejusdem populi Conservatoribus.

Appaltatores fundatam dicebant eorum intentionem in capitulis appaltus, quae pro lege servanda esse firmatur apud Corneum conf. 339. lib. 1. in princ. & sepius deductum habetur hoc tit. Cum enim in dictis capitulis conventum esset, servari debere idem, quod per praecedentes aliarum gabellarum appaltatores servatum fuit, atque per istos gabella exacta esset in propria domo, seu loco destinato, cum dicta praxi relinquendi pignus portarum custodibus, idcirco versari dicebant in casu claro non admittente glossas & interpretationes per text. in l. ille aut ille, ff. de legat. tertio, cujus regula utimur in omni materia ut decis. 44. num. 14. p. 11. rec.

Pro dicta vero universitate scribens, etiam cum aliquo sensu veritatis, injustam dicebam gabellariorum praetensionem, cum omnia capitula gabellariorum favorabilia, & introductorum obligatoria, illum solum percuterent finem ac effectum consulendi, ne fraudes committantur, atque gabella integrè solvatur, praesertim dum fraudandis occasio de facili subesse poterat, stante exemptione vini Romanensis, sub cuius pallio, seu nomine, vina extera, & gabellae subiecta introduci possent; Unde propterea quando vini introductores integram gabellam offerunt, ac solvere parati sunt, cessat quaecumque suspicio vel occasio fraudis, cum ad summum gabellariorum aliud praetendere non possit, nisi solutionem ejus quod offertur, ideoque obtentio sine seu effectu, ob quem aliqua forma seu modus praestari scribi-

feribitur, tunc ista media non curantur ad not. in l. iube-
mus, c. de testamentis, plenè ceteris alleg. Mantie. de ta-
cti. lib. 7. tit. 1. §. n. 42. Rot. dec. 149. n. 5. p. 6. rec. late adden-
ad dec. 542. n. 84. cum seqq. p. 4. rec. tom. 3. Præsertim cum
agatur de materia odiosa, & gravatoria, benignius quam
feri potest pro populo intelligenda, & strictius contra
gabellarium, qui ita obtinens integram gabellam, atque
à fraudibus exemptus, non debet populum duplici onere,
seu incommodo gravari.

Neque obstat dicebam observantiam tentam per ga-
bellarios antiquarum gabellarum, ad quam observantiam
in capitulis huius appellatus, relatio habita est, quoniam
ista intelligi debet proportionatè, & in eis in quibus ead-
em ratio exigit ita observandi ad consulendum fraudibus
non autem super hoc puncto, stante manifesta rationis di-
versitate, quoniam eisdem vini gabellæ veteres non sunt
in summa uniformi, sed variabiles, magis & minus, prout
melior, vel inferior vini conditio seu valor exigeret, unde
cùm quantitas esset incerta, & determinanda esset à
qualitate, seu valore vini, quod consistit in iudicio intel-
lectus, idcirco rationabiliter per gabellarium prætendi
potest, id à seipso sciendum esse, non autem à portarum
custodibus, qui tanquam inferiores ministri deputantur
ad ea que sunt nuda facti, & in quodam sensu corporis po-
tius, quam in iudicio intellectus consistentia; Quæ ratio
cessat in ista gabella, in summa uniformi, & invariabili
solvenda, ita ut nulla discussio, nullumque iudicium de-
super cadat, nisi in casu, quo introductores, recusando
gabellæ solutionem, prætenderent vinum esse Romanen-
se exemptum, cum tunc, non à custode portæ, sed ab
ipso gabellario interesset inspicendum sit.

Idcirco observandum esse dicebam (ad mentem Doctorem
de gabellarum materia tractantium,) magnam esse
differentiam inter illam gabellam, quæ tanquam species
vexigalis solvitur per introductionem mercium in earum-
dem quota, seu iuxta ipsarum valorem, ut est propriè do-
hana ex deductis in Rom. pro Mercatoribus Ripe *disc. 67.*
& in aliis *hoc cod. tit.* & illam gabellam, quæ in summa
certa, & invariabili solvitur in ingressu portæ, five in
transitu per pontem, per scapham, vel alium locum; In
hac enim secunda specie, solutio est uniformis, atque at-
tenditur nuda materialitas, quia nempe solvi debeant tot
denarii pro qualibet balla, vel sarcina mercium, non dis-
tinguendo, an sint magis vel minus pretiosæ, seu pro
quolibet cado vini, non distinguendo, an sit græcum, la-
tinum, vel phalerum, five pro quolibet equo, non dis-
tinguendo, an sit generosus, & magni valoris, vel im-
becillus, & ad bastum, cum similibus, & hæc est propriè
gabella, de qua loquitur Bart. in q. 4. incipien. *Publicanus*
ac alibi de animalibus transuentibus per pontem Perusii,
ut *sepius hoc tit.* idcirco nil remanet disputandum, unde
gabellarium de iudicio simplicis custodis portæ considerari
non debeat.

Non sic est in prima specie, in qua propriè consistit an-
tiquum vexigal importans quotam adinstar decimæ, &
quæ in pecunia, quotæ proportionata, solvi solet pro ma-
iori commoditate introducendum merces ex magis distin-
ctè habitis in d. Romana *disc. 67.* & alibi *hoc cod. tit.* Quia
tunc oportet inspicere diligenter mercium qualitatem, ead-
que cum peritorum iudicio æstimare, quod explicari non
potest cum portarum vel pontium custodibus in ipso mo-
mentaneo ingressu, vel transitu, idcirco longa rationis di-
versitas militat inter unum casum, & alterum, neque ab
observantia unius inferre licet ad alterum, diversam ratio-
nem habentem, nec de facili multiplicanda sunt po-
polorum onera, & gravamina, dum etenim gravantur ad
novam gabellam, eos gravandos non esse dicebam ad hoc
grave incommodum absque aliqua necessitate vel ratione,
Et hæc dicebam mihi videri veritatem, cum tamen suf-
ficeret rem esse dubiam, ut ex sepius insinuat contra ga-
bellam esse respondendum; Conservatores tamen, co-
ram quibus hæc disputata fuerunt, attendentes solum cor-
ticem ac literalem sensum capitulorum, ut servari debe-
ret idem quod in veteribus gabellis servatur, ita decreve-
runt, quod mihi, reflectendo ad veritatem, parum pro-
babile videbatur.

URBINATEN. COLLECTÆ PRO LIVIO
BONAVENTURA

CUM COMMUNITATE MONTIS AVII.

Causa disputata in Congregatione boni regiminis, &
decisus pro Livio.

De consuetudine collectandi forenses duplo pluri
quàm fiat cum civibus, an valeat.

- S U M M A R I U M.
- 1 Causa controversa.
- 2 Forenses de iure collectari non possunt.
- 3 Fallit de consuetudine, que declaratur.
- 4 Communitas subditæ non possunt statuere contrarium.
- 5 Qui non potest statuere, non potest inducere consuetudi-
nem.
- 6 Declaratur quando subsintantur statuta plus gravantia
forenses quam cives.

D I S C. LXXVII.

Præterdente Communitate Montis Avii, alias Monda-
vii, in eo loco vigere consuetudinem exigendi à foren-
sibus in illo territorio bona possidentibus collectam du-
plicatam seu in medietate pluri, quam à civibus exigeret;
Introducita causa in partibus, sententia Communita-
tis favorabilis prodiit contra dictum Livium Urbinaten-
sem, qui bona in eo territorio possidebat, sed habito per
Livium recursum ad Congregationem Boni Regiminis, de
mense Martii 1663 pro recurrente resolutum fuit. Pro
isto tunc scribente in partibus docto & laborato *Consilio*, ut
liquet ex eius informatione impressa inter suas allegationes
civil. 28. ubi constituit fundamentum, tam in defectu legiti-
mæ probationis dictæ consuetudinis, quam in eius irra-
tionabilitate ac infectione, & demum in clericali Livii, ut
apud eum est latius videre. Obteno verò per Communita-
tem adversus dictam resolutionem iterum audiri, & assump-
ta nova disputatione de mense Sept. 1665. ex parte ejus-
dem Livii ad scribendum requisitus, cum genio ac stylo
perpetuo repugnaverit aliena dicta transcribere, idcirco
dum dicti Auditoris allegationes nuper essent impressæ,
illius citatione contentus, ejusque bene comprobata funda-
menta laudando, solum compendiosè insinuaui, quod in
puncto juris forenses in nihilo possent collectari, tanquam
non subditi collectantibus ex copiose congestis *dec. 3.* post
Cenc. de cens. Rota in Arimin. gabellæ 25. Junii 1657.
Bevilaqua, & habetur sæpius deductum *hoc cod. tit.* præ-
sertim in Romana seu Tuderina collectæ *disc. 92.*

Et licet de communi consuetudine Italiæ attestata etiam
per Bart. hæc juris dispositio non servetur, sed forenses
etiam in territorio bona possidentes collectentur, ut in pro-
ximè allegatis *decisionibus ac in d. disc. 83.* & in aliis ha-
betur. Attamen hæc est consuetudo exorbitans à juris dispo-
sitione, strictè intelligenda & practicanda in collectis im-
positis vel imponendis pro illis oneribus quæ Principi, vel
aliis solvuntur loco antiqui tributi, qui pro publicis neces-
sitatibus pro facultatum modo, & habita bonorum ratione
ferendis, juxta naturam antiquorum onerum. Non autem
pro oneribus privatis habitatorum loci, & que ad differen-
tiam Cameralium, seu publicorum Communiativa dici
solent, qualia sunt, subitentatio Medici, Chirurgi, Magistri
scholæ, horologii, & similia, incolarum loci utilitatem
commoditatem concernentia, & quæ quoad illos singulos
dicuntur publica, sed in universum sunt potius privata,
quam publica, *Thef. dec. 149.* Cohell. ad *Bullam Boni Re-
giminis c. 28. n. 125.* Unde propterea, ista etiam consuetu-
dine attendita, semper majus est onus collectæ respectu ci-
vium & incolarum, quam respectu forensium; Quo sic stan-
te inferrebam per predictæ assertæ consuetudinis (quamvis
probata admitteretur) omnimodam exorbitantiam, & ir-
rationalitatem, cum ita plus gravarentur, qui minus
gravari debent.

Unde quemadmodum dicta Communitas, ejusque popu-
lus id statuere non potest, quia Communitatis Superior-
em recognoscens, tam de jure communi, quam foris in
statu Ecclesiastico ob Ægidianam non conceditur
tuere contra jus, *Burat. dec. 6. & passim.* & quatenus id con-
cedatur, intelligendum venit cum subditis, cum quibus
habent jurisdictionem; Idcirco neque consuetudo desuper
induci potuit, quia quod fieri non potest expresse, minus
tacite fieri potest, *glos. in l. 1. ff. de jurisd. omni. judic.* quam
sequuntur ceteri congesti per *add. ad dec. 20. n. 28.* & *seqq.*
part. 2. rec. nisi ageretur de immemorabili, quo casu neque
operativa esset, tanquam lex ab eo tacite ordinata, sed po-
tius tanquam privilegium Supremi Principis ad id potesta-
tem

De Regalibus. Disc. LXXVII.

tem habentis, vel virtute immemorabilis, ut ejus vigore
quicumque titulus melior de mundo allegari valeat. Qua
immemorabili bene probata cessante, (quod satis rarum
ac difficile est ad praxim reducere,) abusus potius, & in-
iusta forensium concussio est tribuendum.

Ad fundamentum vero Communitatis, constitutum in
auctoritate Curt. jun. *cons. 129. Dec. cons. 44. n. 102. lib. 4.* &
aliorum de quibus apud Concil. *loc. cit.* ultra responsum
eo datam, cum contrariis auctoritatibus Thomati, Boc-
cacci, & aliorum, de quibus apud eum, Dicebam Curtium,
& Decianum agere de questione super utilitate Statuto-
rum, plus forenses, quam cives gravantium in terminis di-
versis, in quibus nempe statuto aliqua iusta vel honesta ratio
assistat, ut est, ex gr. statutum inhabilitans forenses ad
acquisitionem bonorum in loco, five concedens civibus &
incolis prælationem cum similibus, quale est illud de quo
Senen. gabellæ *hoc cod. tit. disc. 83.* gravans ad certam ga-
bellam forenses, qui in loco bona acquirere volunt, tan-
quam in pretium sui compensationem habilitantibus; Ita
etenim Statuta principaliter emanasse videntur potius in
gratum, & privilegium civium, atque in compensationem
onerum, quibus cives & incolæ subjacent, non autem fo-
renses; Et quia ipsamet ratio naturalis docet, ut fructus,
quos in eo loco natura producit, potius ejusdem incolæ nu-
triat & fovet, quam exinde ad extraneos alendos extra-
hantur, ut aliis in materia hujusmodi statutorum prohibi-
tionem acquisitionem forensibus habetur *sus tit. de successi-
foribus*, secus autem ubi hæc ratio cessaret.

Ponderabam tamen pro ratione dubitanti, hoc onus du-
plicatè collectæ, dictæ rationi quoque tribui posse, quasi
quod esset pretium habilitationis forensium ad possiden-
dam bona in territorio, & compensationem incommodi ci-
vibus & incolis residentibus ex eo quod utilitas bonorum in
eorum territorio existerent sit extraneorum, qui licet solven-
do collectam æqualiter cum civibus, qualem erant
supporationem pati dicantur, adhuc tamen non sentiunt
onera & incommoda personalia, quibus illi cives & incolæ
subiacent; Prout sunt, custodia territorii ab hostibus vel la-
tronibus, excubia, hospitalitates militum, & similia; Ver-
um pro repositione ponderabam; hæc rationem non esse
talem quod duplicatè collectæ exactiorem licitam reddat,
sed bene dictæ ratio esse videtur operativa ad subsistentiam
dictam consuetudinem generalem, ut forenses contra juris
communis regulas & dispositionem collectentur, ita ut ratio
predicta in hoc rectè sumi faciat congruam operatio-
nem; Ideoque nisi consistet de bene probata immemorabili,
cujus vigore, Principis privilegium allegari valeat, contra
hujusmodi consuetudinem, quamvis cessaret altera parti-
cularis circumstantia clericatus, probabilis respondendum
mihi videbatur; Sed posita causa varia fuerunt vota,
Et quia plures dubitabant de cessante probatione dictæ
consuetudinis, unde difficultas cessabat ex facto, idcirco
dilata fuit resolutio, & dictum quod coadjutor probatio-
nes ex parte Communitatis, neque scio causam alium pro-
gressum habuisse.

ANNOT. AD DISC. LXXVII.

Super hoc puncto, an scilicet forenses possint collectari
ad majorem rationem, quam collectentur cives, seipsum
in Congregatione Boni Regiminis pro forensibus possiden-
tibus bona in Territorio Thiferni, quod vulgò dicitur Ci-
vitas Castellæ, de tempore tamen, quo causa erat adeo vul-
nerata cum duabus, vel tribus resolutionibus favore Com-
munitatis contra forenses, quod dici possit mortua; idcirco
obtinuit non potuit recessus à iam resolutis; Talique fre-
quentior est conditio Advocatorum in Curia, quod ut pluri-
mum non vocatur nisi ad causam mortuam, vel graviter
vulneratam, seu alias in malo statu continuatum, unde pro-
pterea nimium difficile est, eam reponere in bono statu.
Ultra igitur fundamenta in hoc discursu contenta, & alia
plene deducta per elaboratum amicam meum Concil. *al-
leg. 28.* Dicebam, quod forenses collectari non possunt pro
oneribus communitatis, dum illa supportant in propria
patria, idcirco iustum non est, ut duplex onus pro eodem
patrimonio ferre debeant; Potissimè intra eundem Principi-
patum, quidquid sit respectu bonorum existentium in di-
versis Principatibus independentibus, cum tunc quemad-
modum quot sunt Principatus, tot consentent esse imperia,
vel mundi, ita consentent tot patrimonium omnino diversa, in
quorum singulis, possessor consideratur tanquam diversus
homo, ut nimium frequenter insinuat, præsertim infra
in Romana consecrationis *disc. 161.* & *tit. de jurisd. disc. 90.*

& *tit. de Hered. disc. 3.* & alibi, unde propterea forensium
collecta intrat solum pro oneribus Cameralibus.

Ista verò onera sunt in hoc Principatu potius realia,
quam personalia, vel mixta, unde propterea in eis non da-
tur exemptio, quamvis clausa sit in corpore juris commu-
nis, nimiumque favorabilis esset, ut est illa patris duodecim
filiorum, vel illa Clericorum, & Ecclesiarum, (nisi obser-
vantia eis suffragetur;) Minusque illa, quam ex statuto
Urbis obtinent Cives Romani intra districtum, ut advertit
Paulus III. *de serv. Idque comprobatur ex eo, quod quan-
do Paulus III. vel respectivè Paulus IV. istud onus imposu-
erunt, mandavit mensurari totum territorium status Eccle-
siasticæ, adeo ut Communitates in hac onerum specie, gerant
potius personam administratoris, nomine Camera, est
Communitas sit dives, non per hoc cives, & incolæ, vel ex-
teri possidentes bona in territorio, ab hac solutione inter-
santur; Ideoque nulla dignosci videtur differentia inter ci-
ves, & externos, five inter privilegiatos, & non privilegia-
tos, cum non spectetur qualitas possessoris, sed qualitas ip-
sorum bonorum, exinde resultat, quod dictæ resolutio-
nes probabilis videantur carere fundamento; Atque eate-
nus essent subsistentiales, quatenus, juxta distinctionem,
de qua in *annot. ad disc. 1. de serv.* illud statutum esset valde
antiquum, & conditum, & tempore, quo juxta antiquos
mores, pleræque Civitates, in his præsertim Regionibus,
libertatem sibi usurparaverant, atque pro Republica fe ge-
rebant, unde propterea concedant leges, etiam juri commu-
ni contrarias, atque ita inhabilitare poterant forenses ad
obtinendum, & possidendum bona in territorio, quodque
ista esset conditio adjecta dispensationi, five habilitationi
forensium; Id autem per scribentes pro forensibus in facto
negabatur, præsupponendo, quod esset statutum moder-
num, & de casu, ut forenses possint, ac debeant plus gra-
vari, quam subditi, habetur infra *disc. 203.**

PERUSINA APPALTUS
PRO HORATIO SALVATORIO
CUM APPALTATORE CORAMINUM
PERUSII.

Causa disputata in Congregatione Boni Regiminis, & credo
concordatus.

An & quando novus appaltator gabellæ prætere
possit gabellam de mercibus habentibus bullam
appaltatoris prædecessoris; Et quando dicitur quod
prædecessor stipulante successor in appaltu.

S U M M A R I U M.

- 1 Causa controversa.
- 2 Conductor in fine conditionis non potest facere ea,
que præjudicent novo conductori.
- 3 Datur distinctio, quomodo hæc materia sit intelligenda.

D I S C. LXXVIII.

Inter alia capitula appaltus gabellæ coraminum seu pel-
lium Civitatis Perusii, illud præsertim legitur, quod
terminato uno appaltu, omnes pelles, quæ de eo tempore
per appaltatorem bullatæ seu gabellatæ reperirentur, per
novum Appaltatorem controrsignari solum debeant ad evi-
tandas fraudes, absque eo quod novus Appaltator istam ga-
bellam consistentem in uno obolo pro qualibet pelle præ-
tere possit; Cùm autem de anno 1661. Horatius successi-
pisset hujusmodi appaltum ad triennium terminandum in
fine anni 1664. atque initio mensis Septemb. hujus ultimi
anni quidam Dominicus Belluccius emisset à diversis mer-
catoribus Pergulanis multas ballas coraminum pro pretio
scut. 16. m. ex quibus jam ingabellatis, & bullatis hoc ap-
paltu durante, aliqua pars elisata fuerit. Atque Carolus
Vermigliolus novus Appaltator prætere hujusmodi emptionem
in tam magna quantitate sub simulato nomine
dicti Bellucci factam fuisse per ipsum Salvatorium Appal-
torem circa finem sui appaltus ad supplantandum successi-
pisset, idcirco præterderet de residualibus ballis, quæ in-
venditæ remanerant, quamvis bullatis, novam gabellam
deberi, atque desuper à iudice de partibus sententiam obti-
nuisset; Introducta per appellationem sui recursum causa
in Congregatione Boni Regiminis, assumptaque desuper
disputatione, ultra ea que per causæ Patronum deducen-
tur, circa dictæ sententiæ nullitatem, ob ordinem iudicia-
rium malè servatum, de quibus ex frequentiori stylo, ad
Advocatos agere non pertinet.

Quatenus ageretur de concernentibus ejusdem senten-
tiæ